

Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki

PRACE MAGISTERSKIE

2021/2022

TOM X

Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie
1818

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki
w Krakowie

PRACE MAGISTERSKIE
MASTER THESES
2021/2022

TOM X

Wydawnictwo Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

© Copyright by Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, Kraków 2023

Redaktor serii wydawniczej: *Tanita Ciesielska*

Komitet Redakcyjny: *Jarosław Adamowicz, Edyta Bernady, Marcin Błaszczuk, Dorota Białek-Kostecka, Roman Jacek Kieferling, Marta Lempart-Geratowska, Agnieszka Marecka, Karina Niedzielska, Małgorzata Nowalińska, Janusz Sarkowicz, Anna Sękowska, Grażyna Schulze-Głazik, Katarzyna Stępień, Mariusz Wrona*

Tłumaczenie: *Tanita Ciesielska*

Korekta: *Barbara Sikora*

Proofreading: *Michael Timberlake*

Opracowanie materiału fotograficznego: *Jacek Szymański*

Skład i łamanie: *Jacek Szymański*

Printed in Poland

Wydawnictwo Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

pl. Jana Nowaka-Jeziorańskiego 3

31-154 Kraków

e-mail: wydawnictwo@asp.krakow.pl

www.wydawnictwo.asp.krakow.pl

Druk i oprawa:

Print Profit Sp. z o.o. Koźmin 27, 59-900 Zgorzelec

ISBN 978-83-66564-91-6

Katedra Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennych
Department of Conservation and Restoration of Mural Paintings

Pracownia Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennych
Mural Paintings Conservation and Restoration Studio

KORNELIA GOLIŃSKA 13

Próba oceny prac konserwatorskich i restauratorskich z lat 90. XX wieku
oraz analiza polichromii Jana Bukowskiego na podstawie badań
w kaplicy MB Częstochowskiej należącej do szpitala psychiatrycznego
im. dr. Józefa Babińskiego w Kobierzynie

An attempt to assess conservation and restoration works from the 1990s
and an analysis of Jan Bukowski's polychrome on the basis of research
in the chapel of Our Lady of Częstochowa, which belongs to the psychiatric
hospital of Dr Józef Babiński in Kobierzyn

14

KAMIL JANIK 17

Projekt aranżacji i ekspozycji zabytkowych nawarstwień malarskich
w kościele pw. św. Marcina w Gnojniku

Design of an arrangement and exhibition of historic paint layers
in the church of St. Martin in Gnojnik

18

Pracownia Przenoszenia i Rozwarstwiania Malowideł Ściennych
Mural Paintings Transfers' Studio

DAGMARA MIKLER 23

Transfery malowideł ściennych z kamienicy na ul. Sławkowskiej 18
w Krakowie. Rekonstrukcja cyfrowa fryzu na podstawie prac badawczych
Transfers of wall paintings from a tenement house at 18 Sławkowska Street
in Krakow. Digital reconstruction of the frieze based on research work

24

ROBERT POLANOWSKI 29

Opracowanie metody przywrócenia pierwotnego kształtu utraconego w procesie przenoszenia dla zespołu malowideł ściennych autorstwa Adama Stalony-Dobrzańskiego pochodzących z kościoła w Kozach na przykładzie płata z przedstawieniem Świętego Bazylego Wielkiego

Development of a method of restoring the original shape that was lost in the transfer process for a set of wall paintings from the church in Kozy by Adam Stalony-Dobrzański, exemplified by a panel depicting St. Basil the Great

30

Katedra Konserwacji i Restauracji Malowideł Sztalugowych Department of Conservation and Restoration of Easel Paintings

Pracownia Konserwacji i Restauracji Malowideł na Drewnie Panel Paintings' Conservation and Restoration Studio

WERONIKA WĘŻYK 35

Konserwacja oraz próby ustalenia oryginalnego pochodzenia obrazu
Zaśnięcie Marii

Conservation and attempts to determine the origin of a painting depicting the Death of the Virgin

36

Pracownia Konserwacji i Restauracji Malowideł na Płótnie Canvas Paintings' Conservation and Restoration Studio

MARIA JÓZEFINA BARLIK 41

Konserwacja i restauracja XVII-wiecznego obrazu *Zwiastowanie ze sceną Nawiedzenia* z klasztoru oo. Franciszkanów w Krakowie. Próba ustalenia autorstwa na podstawie badań technologicznych, analizy stylistycznej i ikonograficznej

Conservation and restoration of a 17th-century painting representing the Annunciation with a scene of the Visitation from the Franciscan monastery in Krakow. An attempt to determine authorship based on technological research and stylistic and iconographic analysis

42

POLA BEDNARCZYK 47

Próba konserwacji XVII-wiecznego obrazu sztalugowego na płótnie. Matka Boska z Dzieciątkiem (Śnieżna) z kościoła św. Marka w Krakowie pretekstem do rozważań na temat innowacyjnych rozwiązań stosowanych w konserwacji

An attempt to restore a 17 th -century easel painting on canvas of the Madonna with Child (Salus Populi Romani type) from the church of St Mark in Krakow as a pretext to considering innovative solutions used in conservation	48
--	----

ALEKSANDRA BORATYŃSKA 53

Konserwacja obrazu z 1. ćwierci XVI wieku przedstawiającego Matkę Boską z Dzieciątkiem w typie Hodegetrii Krakowskiej z kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Raciechowicach. Problematyka lustrzanie odwróconej kompozycji obrazu w kontekście średniowiecznych wizerunków powielanych z użyciem szablonów

Conservation of a painting from the first quarter of the 16 th century, depicting the Madonna with Child in the Krakow Hodegetria type from the church of St. James the Apostle in Raciechowice. The problem of mirror-inverted image composition in the context of mediaeval images reproduced with the use of a template	54
---	----

KLARA CICHONŃ 61

Nieznany obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z Tropia w typie Matki Boskiej Myślenickiej ze zbiorów Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie

Conservation and restoration of an unknown painting from Tropie of the Madonna with Child in the Our Lady of Myślenice type from the collection of the Diocesan Museum in Tarnów	62
--	----

JUSTYNA SAMBORSKA 67

Badania i konserwacja obrazu nieznanego pochodzenia, przedstawiającego ikonę Matki Boskiej z Dzieciątkiem w typie Hodegetrii ze zbiorów Muzeum Archidiecezjalnego Sztuki Religijnej w Lublinie. Próba ustalenia historii przekształceń obiektu, odczytania pierwotnej kompozycji obrazu i aranżacji warstw

Research and conservation of a painting of unknown origin depicting the Madonna with Child in the Hodegetria type from the collection of the Archdiocesan Museum of Religious Art in Lublin. An attempt to determine the history of the painting's transformations, the original composition, and the arrangement of layers	68
---	----

LIDIA ŻUREK 75

Aranżacja warstw pierwotnych oraz nieautorskich przekształceń obrazu temperowego (?) Matki Boskiej Łaskawej z kościoła pw. św. Michała Archanioła w Lublinie

Arrangement of the original layers and non-original transformations of the tempera painting (?) of Our Lady of Grace from the church of St. Michael the Archangel in Lublin 76

Pracownia Konserwacji i Restauracji Malowideł na Podłożu Papierowym Paper Conservation and Restoration Studio

ANETA PAZDUR 81

Konserwacja i restauracja obrazów pastelowych Teodora Axentowicza pt. *Dzieci i tulipany* oraz dwóch portretów kobiet. Zagadnienie światłotrwałości techniki pastelowej

Conservation and restoration of three pastel paintings by Teodor Axentowicz: *Children and tulips*, and two portraits of women. The issue of the lightfastness of the pastel technique 82

Katedra Konserwacji i Restauracji Rzeźby Department of Conservation and Restoration of Sculpture

Pracownia Konserwacji i Restauracji Rzeźby Kamiennej, Stiuku i Ceramiki Conservation and Restoration of Stone Sculpture, Stucco and Ceramics Studio

NATALIA KLIMALA 89

Problematyka konserwacji *Figury 25* z cyklu *Hominem quero* autorstwa Józefa Łukomskiego

Conservation issues regarding *Figure 25* from the *Hominem quero* series by Józef Łukomski 90

Pracownia Konserwacji i Restauracji Rzeźby Drewnianej Polichromowanej Conservation and Restoration of Wooden Polychrome Sculpture Studio

BEATA WALCZAK 93

Oryginał a warstwy późniejsze. Znaczenie ilości i jakości nawarstwień w kontekście prac badawczych i konserwatorskich XIV-wiecznej rzeźby drewnianej – krucyfiksu z belki tęczowej kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej

The original and its transformations. The significance of the quantity and quality of paint layers in the context of research and conservation works on a 14 th -century wooden sculpture – the crucifix from the chancel arch in the church of St. Nicholas of Myra in Skrzydlna	94
--	----

Katedra Technologii i Technik Dzieł Sztuki

Department of Technology and Techniques of Works of Art

Pracownia Technologii i Technik Malarskich Organicznych **Organic Painting Technology and Techniques Studio**

WERONIKA GWADERA	101
Zagadnienia związane z badaniami i konserwacją skrzyń posagowych na przykładzie konserwacji i restauracji skrzyni typu skawińskiego	
Issues related to the research and conservation of dowry chests, exemplified by the conservation and restoration of a Skawina-type chest	102

Pracownia Technologii i Technik Rzeźbiarskich **Sculpture Technology and Techniques Studio**

FILIP KOWALCZYK	107
Konserwacja fortepianu buduarowego z początku XIX wieku z kolekcji Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius	
Conservation of a boudoir piano from the beginning of the 19 th century from the collection of the Jagiellonian University Museum Collegium Maius	108
JUSTYNA SĄSIADK	113
Problematyka konserwacji XIX-wiecznego stolika inkrustowanego macicą perłową, kością oraz drutem cynowym	
Problems with the conservation of a 19 th -century table inlaid with mother-of-pearl, bone, and tin wire	114
MAGDALENA SHAHANULLAH	119
Badania i konserwacja XIX-wiecznego stolika-toaletki ze zbiorów Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich	
Research and conservation of a 19 th -century dressing table from the collection of the Orsetti House Museum in Jarosław	120

Pracownia Konserwacji Archiwalnych Materiałów Fotograficznych **Conservation of Archival Photographic Materials Studio**

TERESA WĄSOWICZ 125

Fotografie Jana Motyki ze zbioru Muzeum Fotografii w Krakowie.

Inwentaryzacja, analiza technik wykorzystanych przez artystę
oraz propozycje konserwatorskie

Photographs by Jan Motyka from the collection of the Museum
of Photography in Krakow. Catalogue, analysis of techniques used
by the artist, and conservation proposals

126

Pracownia Witrażu i Szkła **Stained Glass and Glass Studio**

KAROLINA KUCHNO 131

Przywrócenie wizerunku Marii w witrażu z kościoła pw. św. Mikołaja
w Lublinie w kontekście analizy technik malarskich warszawskiego
Zakładu św. Łukasza

Restoration of an image of Mary in a stained-glass window from
the church of St. Nicholas in Lublin in the context of analysis
of the painting techniques of St. Luke's Workshop in Warsaw

132

W dziesiątym tomie niniejszej serii wydawniczej prezentujemy dwadzieścia streszczeń prac magisterskich obronionych w jedenastu pracowniach na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie w roku akademickim 2021/2022.

Obiekty, którym poświęcono prace, są bardzo zróżnicowane pod względem technologicznym i typologicznym. Obok stale rozwijanych osiągnięć na polu konserwacji malowideł sztalugowych, rzeźby drewnianej czy witrażu można zaobserwować coraz bardziej wyraźną potrzebę ponownej konserwacji malowideł ściennych zachowanych w postaci transferów, a także zwiększone zainteresowanie konserwacją mebli. Widać także stopniowo rosnącą w ostatnich latach predylekcję do problematyki konserwacji sztuki współczesnej.

Tegoroczni absolwenci znaleźli się wśród laureatów Konkursu *Generalnego Konserwatora Zabytków i Zarządu Głównego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków na najlepsze prace studialne, naukowe oraz popularyzatorskie, dotyczące ochrony zabytków i muzealnictwa*. Nagrody przyznano pracom Dagmary Mikler i Weroniki Gwadery, zaś Beata Walczak i Kamil Janik otrzymali w tym konkursie wyróżnienia. Teresa Wąsowicz otrzymała także wyróżnienie w kategorii prace dyplomowe w konkursie o Nagrody Miasta Krakowa.

1. Ściana tęczowa, malowidło Jana Bukowskiego. Fot. P. Gąsior

1. Chancel opening, painting by Jan Bukowski. Photo P. Gąsior

2. Ściana tęczowa, zdjęcie luminescencji wywołanej promieniowaniem UV. Fot. P. Gąsior

2. Chancel opening, photo of UV-induced luminescence. Photo P. Gąsior

KORNELIA GOLIŃSKA

Próba oceny prac konserwatorskich i restauratorskich z lat 90. XX wieku oraz analiza polichromii Jana Bukowskiego na podstawie badań w kaplicy MB Częstochowskiej należącej do szpitala psychiatrycznego im. dr. Józefa Babińskiego w Kobierzynie

Promotor: dr hab. Grażyna Schulze-Głazik, prof. ASP

Praca magisterska składa się z dwóch części: teoretyczno-badawczej oraz dokumentacyjnej. Pierwsza z nich opisuje okoliczności powstania oraz historię fenomenu kompleksu szpitalno-parkowego w Kobierzynie. Podjęta została analiza formalna obiektu ze szczególnym zwróceniem uwagi na przyszpitalną kaplicę Matki Boskiej Częstochowskiej.

Część pracy stanowią próba przybliżenia techniki i technologii wykonania polichromii, zdiagnozowanie oraz zweryfikowanie przyczyn złego stanu zachowania przed przeprowadzoną konserwacją, która miała miejsce w latach 90. XX wieku, a także rozpoznanie obecnej kondycji malowidła. Praca zawiera ogólne refleksje na temat nadmiernych zabiegów restauratorskich, wywołane zetknięciem się ze szkodliwymi skutkami restauracji malowidła z lat 1995–1996. Poruszona problematyka nie jest domeną lat 90., lecz wydaje się towarzyszyć dziedzinie, jaką jest konserwacja zabytków, od momentu jej powstania. Oprócz wykonywania czynności z założenia ratunkowych, często na najwyższym poziomie technicznym, konserwatorzy w każdej podejmowanej decyzji powinni wykazywać się wyjątkową czujnością i wrażliwością na autentyczność substancji zabytkowej. Dzięki wykorzystaniu metod badawczych i analitycznych udało się rozpoznać, na ile w przypadku kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej w Kobierzynie mamy do czynienia z oryginalną polichromią młodopolskiego artysty Jana Bukowskiego.

W podjętych rozważaniach poświęcono też uwagę wyjątkowemu w skali europejskiej zespołowi szpitalno-parkowemu w Kobierzynie, będącemu wspólnym dziełem artystów, urbanistów i medyków.

KORNELIA GOLIŃSKA

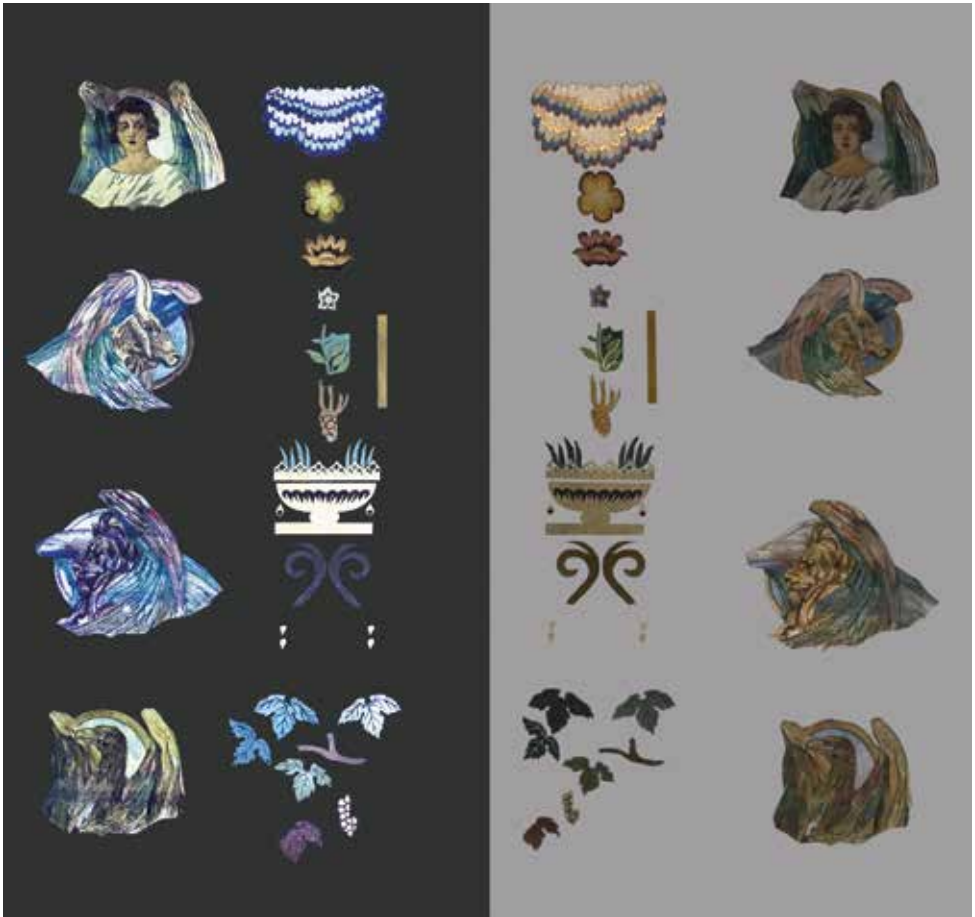
An attempt to assess conservation and restoration works from the 1990s and an analysis of Jan Bukowski's polychrome on the basis of research in the chapel of Our Lady of Częstochowa, which belongs to the psychiatric hospital of Dr Józef Babiński in Kobierzyn

Supervisor: Prof. Grażyna Schulze-Głazik

The thesis consists of two parts: analytical and documentational. The first part describes the circumstances of the creation and history of the hospital and park complex in Kobierzyn. A formal analysis of the facility is undertaken, with particular attention paid to the hospital chapel of Our Lady of Częstochowa.

Part of the work is an attempt to present the technique and technology of making polychromes, to diagnose and verify the causes of the poor state of preservation of Jan Bukowski's polychrome before the conservation, which took place in the 1990s, as well as to identify the current condition of the painting. The work contains general reflections on excessive restoration efforts, prompted by the observation of the harmful effects of the restoration of Bukowski's polychrome carried out in 1995–1996. The issues raised are not limited to the 1990s but seem to accompany the field of conservation since its inception. In addition to performing rescue treatments, often at the highest technical level, conservators should show exceptional vigilance and sensitivity to the authenticity of the historic substance in every decision they make. Thanks to the use of research and analytical methods, it was possible to recognise to what extent in the case of the chapel of Our Lady of Częstochowa in Kobierzyn we are dealing with the original polychrome of the Young Poland movement artist Jan Bukowski.

The thesis also focuses on the unique hospital and park complex in Kobierzyn, which is a joint work of artists, urban planners and medical experts.

3. Zestawienie wybranych fragmentów kompozycji malarskiej w luminescencji wywołanej promieniowaniem UV oraz w świetle widzialnym. Oprac. K. Golińska

3. A juxtaposition of selected fragments of the composition in UV-induced luminescence and in visible light. Prepared by K. Golińska

1. Ściana północna w nawie kościoła w Gnojniku przed uzupełnieniem ubytków warstwy malarskiej.
Fot. P. Gąsior

1. The northern wall in the nave of the church in Gnojnik before filling in the missing paint layer.
Photo. P. Gąsior

KAMIL JANIK

Projekt aranżacji i ekspozycji zabytkowych nawarstwień malarskich w kościele pw. św. Marcina w Gnojniku

Promotor: dr Anna Forczek-Sajdak

Tematem pracy magisterskiej był projekt aranżacji i ekspozycji ściennych nawarstwień malarskich w kościele pw. św. Marcina w Gnojniku. Podstawą rozpoznania problematyki konserwatorskiej malowideł, w tym historii ich przekształceń, było poznanie dziejów kościoła – na podstawie zarówno kwerendy archiwalnej, jak i badań oraz prac konserwatorskich, w których autor przyszłej realizacji projektu brał czynny udział. Rzetelność przygotowania projektu wymagała usystematyzowania wiedzy z zakresu uzupełniania ubytków malowideł ściennych, aranżacji, ekspozycji oraz projektowania konserwatorskiego, a także zapoznania się ze współcześnie dostępnymi do tego celu narzędziami komputerowymi.

Powstało kilka wariantów obrazujących możliwy sposób i zakres uzupełnień ubytków nawarstwień malarskich (XIV–XX w.) zachowanych na ścianie północnej nawy kościoła oraz proste wizualizacje docelowego wyglądu całego wnętrza świątyni. Wybrany ostatecznie do realizacji wariant projektu dla ściany północnej pozwolił na uporządkowanie poszczególnych kompozycji figuralnych scen gotyckich malowideł poprzez domknięcie kwater, dzięki czemu całość została uczytelniona, z zachowaniem założenia o minimum koniecznej ingerencji. Dodatkowo schematyczne wizualizacje aranżacji dekoracji malarskiej na pozostałych ścianach świątyni posłużyły ukazaniu ściany północnej, będącej w zasadzie dużą odkrywką-świadkiem najstarszych zachowanych w kościele nawarstwień, w kontekście XX-wiecznej, kontrastującej z nią polichromii.

Rezultatem zaproponowanej w cyfrowym świecie, ale wykorzystującej działania zbliżone do rzeczywistości, metody uzupełnień było dość realistyczne zobrazowanie efektu przyszłych prac konserwatorskich. Mimo że projekt stał się realną pomocą w działaniach konserwatorsko-restauratorskich, nie zastąpił bezpośredniego kontaktu z zabytkową materią, która stanowiła podstawę decyzji podejmowanych na bieżąco podczas samych prac przy ścianie północnej – zrealizowanych zespołowo, z udziałem autora projektu.

KAMIL JANIK

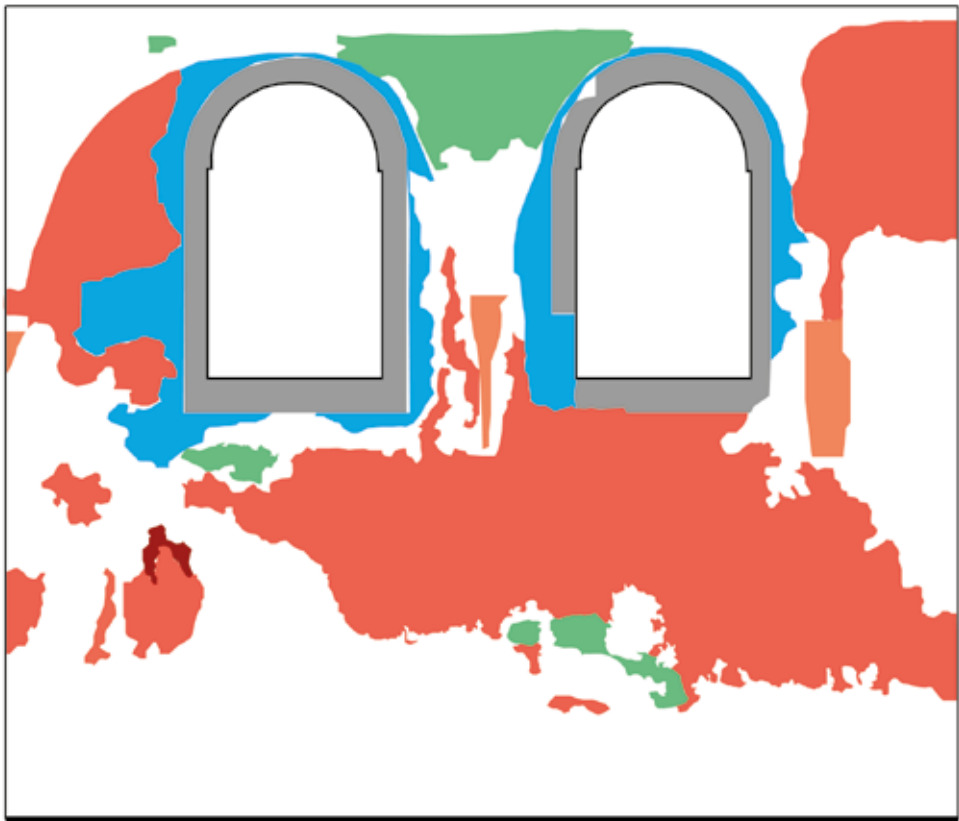
Design of an arrangement and exhibition of historic paint layers in the church of St. Martin in Gnojnik

Supervisor: Dr Anna Forczek-Sajdak

The subject of the thesis is the design of an arrangement and exhibition of wall painting layers in the church of St. Martin in Gnojnik. The basis for recognising the issues related to the conservation of the building, including the history of its transformations, was knowledge of the history of the church that was gained through archival research and conservation works, in which the author of the later implemented design actively participated. The thoroughness with which the design was prepared required deep knowledge in the field of filling in losses in wall paintings, arrangement, exhibition and conservation design, as well as getting acquainted with the currently available computer tools for this purpose.

Several designs were created in order to both illustrate the possible manner and scope of filling in the losses of paint layers (14th–20th century) preserved on the northern wall of the church nave, as well as to make simple visualisations of the final appearance of the entire interior of the church. The variant of the design for the northern wall that was finally selected for implementation made it possible to organise the composition of individual figural scenes of mediaeval paintings by closing the scenes in frames, thanks to which the entire composition became legible and the plan of minimal interference was maintained. In addition, schematic visualisations of the arrangement of the paintings on the remaining walls of the church served to show the oldest layers preserved on the northern wall in the context of its contrast with 20th-century polychrome.

The filling-in method proposed in the digital design was a fairly realistic depiction of the effects of future conservation works. Although the final design became a real help in the on-site conservation and restoration treatments, it did not replace direct contact with the historic material, which was the primary basis for decision-making during the works on the northern wall itself, which was carried out by a team with the participation of the author of the design.

LEGENDA:

- Warstwa malarska z 2. poł. XIV wieku
- Polichromia figuralna z 1. poł. XV wieku
- Fragmenty żeber sklepiennych z przełomu XIV i XV wieku
- Warstwa malarska z przełomu XV i XVI wieku
- Warstwa malarska z 1618–1633
- Ornamentalna dekoracja malarska z 1909 roku

2. Zakres zachowanych i eksponowanych nawarstwień na ścianie północnej. *Rys. K. Janik*

2. Range of preserved and exposed layers on the northern wall. *Drawing by K. Janik*

3. Projekt aranżacji i ekspozycji malowideł na ścianie północnej. Rozwiązanie ostatecznie wybrane do realizacji w obiekcie. *Wyk. K. Janik*

3. Design of the effects of restoration of the paintings on the northern wall. The solution that was finally selected for implementation in the interior. *Prepared by K. Janik*

4. Wizualizacja wnętrza po przeprowadzeniu prac konserwatorskich. Widok od strony prezbiterium w kierunku nawy. *Wyk. K. Janik*

4. Visualisation of the interior after conservation works. View from the chancel towards the nave.
Prepared by K. Janik

1. Ekspozycja malowideł w sali konferencyjnej Thesaurus Cracoviensis, oddziału Muzeum Krakowa.
Fot. D. Mikler

1. Exhibition of the paintings in the Thesaurus Cracoviensis conference room, Museum of Krakow.
Photo D. Mikler

DAGMARA MIKLER

Transfery malowideł ściennych z kamienicy na ul. Sławkowskiej 18 w Krakowie. Rekonstrukcja cyfrowa fryzu na podstawie prac badawczych

Promotor: dr Dorota Białek-Kostecka

Obiektem dyplomowym był zestaw czterech transferów malowideł ściennych pochodzących z kamienicy przy ulicy Sławkowskiej 18 w Krakowie, będących niegdyś polichromią reprezentacyjnej sali frontowej na pierwszym piętrze budynku. Malowidła datowane są na 1. połowę XVII wieku i stanowią wyjątkowy przykład dekoracji malarskiej ze względu na podjętą tematykę pocztu władców Polski, która jest dość niespotykana w przypadku kamienic mieszczańskich. Z uwagi na przeprowadzoną przebudowę kamienicy i niewystarczającą ochronę prawną zostały zdjęte ze ścian w wyniku akcji ratunkowej dokonanej przez konserwatorów w roku 1967. Aktualnie są eksponowane na ścianach sali konferencyjnej Thesaurus Cracoviensis, oddziału Muzeum Krakowa.

Przeprowadzono szereg prac badawczych związanych z dokładną kwerendą historyczną oraz badaniami fizykochemicznymi, które pozwoliły rozpoznać technikę i technologię dzieła oraz były podstawą do wykonania rekonstrukcji cyfrowej malowideł. Szczególnie istotne stało się wykorzystanie makroskanera XRF, dzięki któremu udało się określić zupełnie nieczytelną kompozycję niektórych fragmentów. Działania cyfrowe w postaci rekonstrukcji cyfrowej wzbogacono projektami uzupełnień warstwy malarskiej znakiem graficznym, nawiązującymi do rzeczywistych prac konserwatorskich. Dodatkowo wykonano wizualizację 3D, która w formie wirtualnej pozwoliła zaprezentować malowidła w ich pierwotnym kontekście architektonicznym.

W ramach pracy przeprowadzono również próby oczyszczania powierzchni malowideł, utrwalonych polioctanem winylu, z wykorzystaniem Modular Cleaning Program i wodnych metod oczyszczania.

Podjęte prace umożliwiły zebranie bardzo wielu informacji o obiekcie i następnie zaprezentowanie ich w formie cyfrowej, która jest bezpieczna dla oryginalnej materii dzieła oraz może stać się podstawą do dalszych działań popularyzujących ten XVII-wieczny zabytek.

DAGMARA MIKLER

Transfers of wall paintings from a tenement house at 18 Sławkowska Street in Krakow. Digital reconstruction of the frieze based on research work

Supervisor: Dr Dorota Białek-Kostecka

The subject of the thesis was a set of four transfers of wall paintings from a tenement house at 18 Sławkowska Street in Krakow. They used to be part of the decoration of the representative front hall on the first floor of the building. The paintings date back to the first half of the 17th century and are a unique example of a gallery of Polish rulers, which is quite unheard of in the context of bourgeois tenement houses. Due to the reconstruction of the tenement house and its insufficient legal protection, they were removed from the walls as a result of a rescue operation carried out by conservators in 1967. They are currently exhibited on the walls of the Thesaurus Cracoviensis conference room, a branch of the Museum of Krakow.

A number of research works were carried out. A thorough historical query and physicochemical analysis helped identify the technique and technology of the work and were the basis for the digital reconstruction of the paintings. The use of an XRF macro scanner, thanks to which it was possible to determine the completely illegible composition of some fragments, became particularly important. The digital works consisted of digital reconstruction enriched with designs for fills of the paint layer with a graphic pattern and referred to the actual restoration methods. In addition, a 3D visualisation was created which made it possible to present the paintings in their original architectural context. Using the Modular Cleaning Program and water-based cleaning methods, attempts were also made to clean dirt from the surface of the paintings that had been fixed with polyvinyl acetate.

The works undertaken made it possible to collect a lot of information about the paintings and present it in a digital form which is safe for the original work of art and could become the basis for further popularisation of this 17th-century piece.

2. a. Transfer malowidła ściennego z przedstawieniem Mieszka III Starego i Bolesława IV Kędzierzawego.
Fot. P. Gąsior

b. Fragment wirtualnego uzupełnienia warstwy malarskiej znakiem graficznym, zakładającego uczytelnienie kompozycji w miejscach, gdzie nie ma wątpliwości co do jej przebiegu. *Wyk. D. Mikler*

c. Fragment wirtualnego uzupełnienia warstwy malarskiej znakiem graficznym, zakładającego rekonstrukcję w obrębie zachowanych płatów. *Wyk. D. Mikler*

2. a. Transfer of the wall painting depicting Mieszko III the Old and Bolesław IV the Curly. *Photo P. Gąsior*

b. A fragment of the virtual filling-in of the paint layer with a graphic pattern, proposing enhanced legibility of the composition in places where there is no doubt as to its original form. *Prepared by D. Mikler*

c. A fragment of a virtual filling-in of the paint layer with a graphic pattern, proposing reconstruction of the preserved fragments. *Prepared by D. Mikler*

3. a. Rycina z przedstawieniem Bolesława IV Kędzierzawego wg *Principum et regum Polonorum Imagines*, dzieła wydanego przez Arnolda Myliusia w 1594 r.

b. Mapa rozkładu ołowiu z badania MA-XRF. Wżk. M. Goryl

c. Malarska rekonstrukcja cyfrowa fragmentu malowidła. Wżk. D. Mikler

3. a. A print with a depiction of Boleslaw IV the Curly according to *Principum et regum Polonorum Imagines*, a work published by Arnold Mylius in 1594

b. MA-XRF map showing lead (Pb) distribution. Prepared by M. Goryl

c. Digital reconstruction of a fragment of the painting. Prepared by D. Mikler

4. Wizualizacja XVII-wiecznego pomieszczenia kamienicy przy ulicy Sławkowskiej 18 w Krakowie ze zrekonstruowanymi cyfrowo malowidłami. *Wyk. D. Mikler*

4. Visualisation of a 17th-century room in the tenement house at 18 Sławkowska Street in Krakow with digitally reconstructed paintings. *Prepared by D. Mikler*

1. Płat z przedstawieniem Świętego Bazylego Wielkiego. Stan przed konserwacją. Fot. M. Błaszczuk

1. Fragment of the depiction of St. Basil the Great. Condition before conservation. Photo M. Błaszczuk

ROBERT POLANOWSKI

Opracowanie metody przywrócenia pierwotnego kształtu utraconego w procesie przenoszenia dla zespołu malowideł ściennych autorstwa Adama Stalony-Dobrzańskiego pochodzących z kościoła w Kozach na przykładzie płata z przedstawieniem Świętego Bazylego Wielkiego

Promotor: dr Marcin Błaszczuk

Przedmiotem pracy magisterskiej było opracowanie metody przywrócenia pierwotnego kształtu zespołu trzynastu płatów malowideł ściennych zdjętych techniką *strappo* ze sklepień kościoła pw. św. św. Szymona i Judy Tadeusza w Kozach k. Bielska-Białej. W roku 2012 w związku z planowaną zmianą wystroju wnętrza świątyni polichromia autorstwa Adama Stalony-Dobrzańskiego miała zostać zamalowana. Ze względu na pospieszny, ratunkowy charakter działań krzywizna powierzchni malowideł nie została w żaden sposób udokumentowana.

Lekko sferyczny kształt płatów uniemożliwiał opracowanie ich w formie płaskiego transferu. Głównym celem prac konserwatorskich była próba odtworzenia pierwotnej krzywizny jednego z płatów, bez dostępnego negatywu. Będzie on stanowić wzór dla opracowania pozostałych malowideł. Dzięki temu powstanie zespół transferów przeznaczonych do ekspozycji galeryjnej, oddający charakter wnętrza, z którego pochodziły.

Przyjęto założenie, iż pierwotny kształt malowidła mógł zostać utrwalony poprzez warstwę licowania. Zdeformowany płat został rozwieszony w specjalnie skonstruowanej komorze niskociśnieniowej. Jednoczesne zastosowanie podciśnienia oraz ogrzanie warstwy termoplastycznego licowania spowodowały likwidację deformacji oraz przywróciły malowidłu jego pierwotną krzywiznę. Dzięki temu stało się możliwe wykonanie negatywowego odlewu jego powierzchni, będącego stołem roboczym dla dalszych prac konserwatorskich prowadzonych przy płacie. Tył został oczyszczony, a następnie utrwalony. Założono kity wyrównujące. Następnie wklejono warstwę dublującą oraz interwencyjną. Na odwrocie płata zostało zbudowane nowe podłoże przekładkowe składające się z laminatu epoksydowo-szklanego z aluminiowym rdzeniem w formie plastra miodu. Po usunięciu licowania malowidło zostało oczyszczone z zabrudzeń. Prace konserwatorskie zostały zakończone uzupełnieniem ubytków warstwy malarskiej transferu.

ROBERT POLANOWSKI

Development of a method of restoring the original shape that was lost in the transfer process for a set of wall paintings from the church in Kozy by Adam Stalony-Dobrzański, exemplified by a panel depicting St. Basil the Great

Supervisor: Dr Marcin Błaszczuk

The subject of the thesis is the development of a method of restoring the original curvature of a set of thirteen wall paintings that were taken using the strappo technique from the vaults of the church of St. Simon and St. Jude Thaddeus in Kozy near Bielsko-Biała. In 2012, due to a planned change in the interior design of the church, the polychrome by Adam Stalony-Dobrzański was to be painted over. Due to the hasty rescue nature of the actions, the curvature of the surface of the paintings had not been documented in any way.

The slightly spherical shape of the fragments made it impossible to mount them in the form of a flat transfer. The main goal of the conservation work was to try to recreate the original curvature of one of the fragments even though the negative form was not available. This will act as a model for the restoration of the rest of the fragments. Thanks to the recreation of the three-dimensional shape of the fragments, a group of transfers will be prepared for a gallery exhibition that reflects the character of the interior from which they came.

It was assumed that the original shape of the painting could have been preserved by the facing layer. The deformed fragment was hung in a specially constructed low-pressure chamber. The simultaneous application of low pressure and heat to the thermoplastic facing layer resulted in the elimination of deformations and restored the original curvature of the painting. Thanks to this, it became possible to make a negative cast of its surface, which later served as a working table for further conservation work carried out on the fragment. The back was cleaned and fixed and levelling fills were installed. Then, the lining layer and the intervention layer were glued. On the back of the fragment, a new sandwich support was built, consisting of epoxy-glass laminate with an aluminium core in the form of a honeycomb. After removing the facing, the painting was cleaned of surface dirt. Conservation works were completed by filling the losses of the paint layer.

2. Negatyw powierzchni płata wraz z konstrukcją umożliwiającą jego regulację. *Fot. R. Polanowski*

2. Negative surface of the fragment with a structure allowing for curvature adjustments. *Photo R. Polanowski*

3. Malowidło osadzone na nowym podłożu z laminatu epoksydowo-szklanego z aluminium rdzeniem w formie plastra miodu. *Fot. R. Polanowski*

3. Painting mounted on a new support made of epoxy-glass laminate with an aluminium core in the form of a honeycomb. *Photo R. Polanowski*

4. Transfer przed oczyszczeniem warstwy malarskiej z zabrudzeń. *Fot. R. Polanowski*

4. Surface of the painting before cleaning. *Photo R. Polanowski*

5. Transfer po oczyszczeniu warstwy malarskiej i retuszu scalającym. Fot. R. Polanowski

5. Painting after cleaning and retouching. Photo R. Polanowski

1. *Zaśnięcie Marii*. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. *Death of the Virgin*. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

WERONIKA WĘŻYK

Konserwacja oraz próby ustalenia oryginalnego pochodzenia obrazu *Zaśnięcie Marii*

Promotor: dr hab. Jarosław Adamowicz, prof. ASP

Przedmiotem pracy magisterskiej był obraz *Zaśnięcie Marii* o wymiarach 53 × 41 cm, pochodzący z prywatnej kolekcji, zakupiony na aukcji zagranicznej jako XVI-wieczny obraz włoski. Został wykonany w technice olejnej na jednej desce z drewna modrzewiowego. Autor dzieła nie jest znany. Celem pracy było dokonanie szczegółowej analizy obiektu, wykonanie zabiegów konserwatorskich, jak również próba ustalenia datowania i pochodzenia obiektu.

Po przeprowadzeniu stosownych badań usunięto listwy boczne powiększające format malowidła, przez co obraz wrócił do swoich pierwotnych wymiarów, tj. 50 × 38 cm. Uzupełniono ubytki drewna w podobrazii. Usunięto część przemalowań. Dokonano miejscowej impregnacji w celu wzmocnienia najbardziej zdegradowanych warstw. Wykonano również uzupełnienia złocień, które ujawniły się podczas badań i po odsłonięciu obrazu z zażółconego werniksu.

Konserwacja oraz szereg badań przyczyniły się znacząco do ustalenia datowania oraz prawdopodobnego pochodzenia obrazu. Datowanie potwierdziły zarówno badania pigmentów, jak i analiza stylistyczna oraz badanie dendrochronologiczne podobrazia. Opierając się na powyższych badaniach i analizach, ustalono, że obraz powstał najprawdopodobniej między 1670 a 1675 rokiem. Jednak budowa technologiczna dzieła, łącząca w sobie cechy charakterystyczne zarówno dla malarstwa włoskiego, jak i niemieckiego, nie pozwoliła na jednoznaczną identyfikację malowidła. Przypuszcza się, że obraz może być kopią grafiki, na co wskazuje obecność Jezusa w przedstawieniu Koronacji Marii po lewicy Boga Ojca. Można domniemywać, że malowidło pochodzi z obszaru południowych Niemiec lub Austrii, a artysta cechował się znajomością warsztatu tak włoskiego, jak niemieckiego.

WERONIKA WĘŻYK

Conservation and attempts to determine the origin of a painting depicting the Death of the Virgin

Supervisor: Prof. Jarosław Adamowicz

The subject of the thesis was a painting depicting the Death of the Virgin, 53 × 41 cm, from a private collection, purchased at a foreign auction as a 16th-century Italian painting. It is painted in oil on a support made of a single board of larch wood. The author is unknown. The aim of the thesis and conservation treatments was to make a detailed analysis of the object, carry out conservation procedures, as well as attempt to determine the date and origin of the painting.

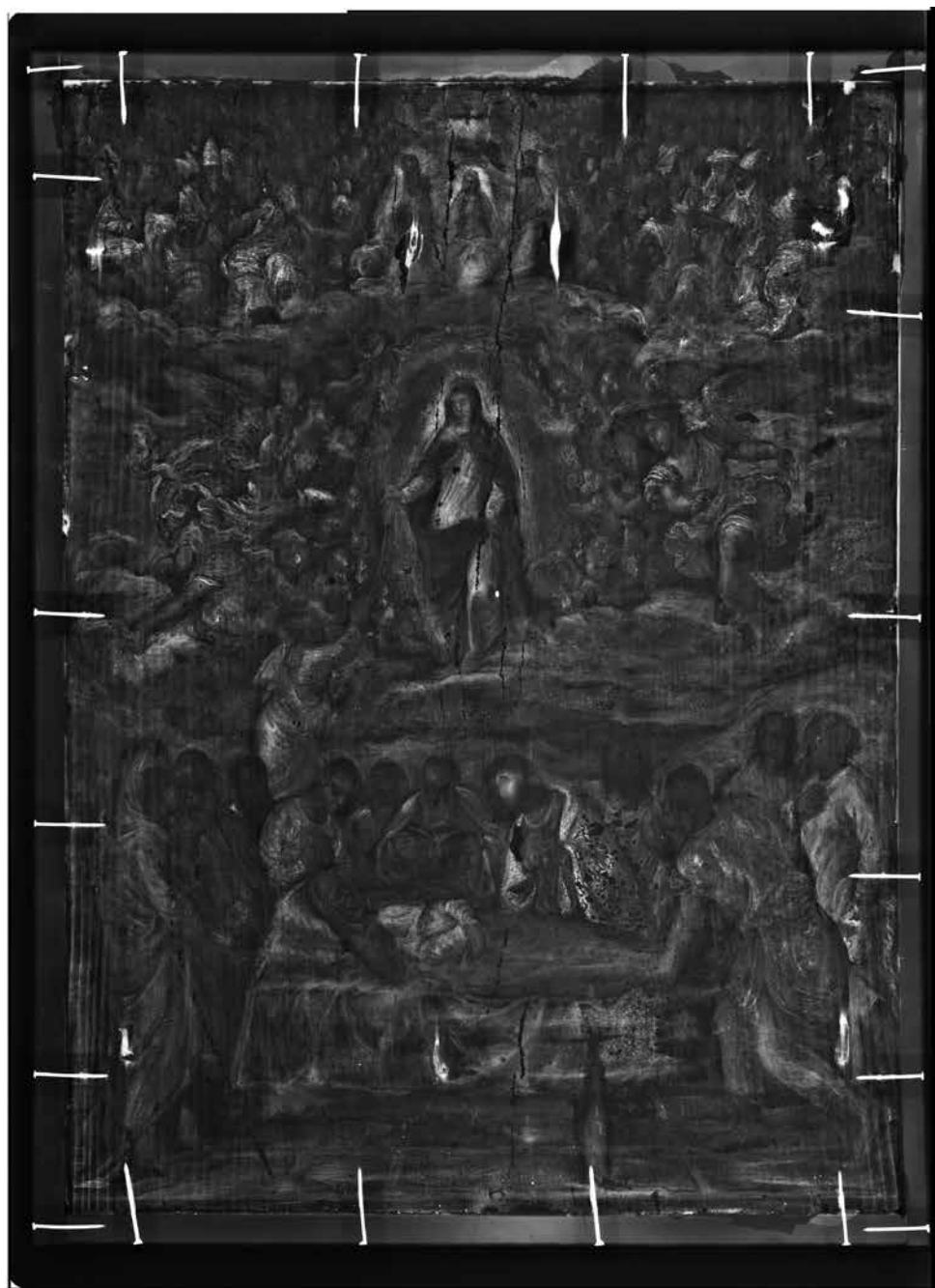
After carrying out the necessary research, the side slats enlarging the painting's format were removed, thanks to which the painting returned to its original dimensions of 50 × 38 cm. Wood losses in the support were filled in. Some overpainting layers were removed. Local impregnation was carried out to strengthen the most degraded layers. The gilding, which was revealed during the examination after removing a yellowed varnish, was also filled in.

Conservation and scientific analysis contributed significantly to determining the date and probable origin of the painting. The dating was confirmed by pigment tests as well as by stylistic analysis and dendrochronological examination of the painting support. Based on the above research and analysis, it was established that the painting was most likely created between 1670 and 1675. However, the technological construction of the work, which combines features characteristic of both Italian and German painting, did not allow for an unambiguous identification of the painting. It is assumed that the painting may be a copy of an etching, as is indicated by the presence of Jesus in the Coronation of Mary on the left-hand side of God the Father. It can be presumed that the painting comes from southern Germany or Austria, and the artist had some knowledge of both Italian and German techniques.

2. Lico obrazu po oczyszczeniu z werniksu i usunięciu części przemalowań. Fot. W. Wężyk

2. Front of the painting after removal of varnish and some of the overpainting. Photo W. Wężyk

3. Rentgenogram obrazu. Fot. A. Mikołajska

3. X-ray image of the painting. Photo A. Mikołajska

4. Obraz po konserwacji. Fot. P. Gąsior

4. Painting after conservation. Photo P. Gąsior

1. *Zwiastowanie ze sceną Nawiedzenia* z klasztoru oo. Franciszkanów w Krakowie. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. *Annunciation with a scene of the Visitation* from the Franciscan monastery in Krakow. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

MARIA JÓZEFINA BARLIK

Konserwacja i restauracja XVII-wiecznego obrazu *Zwiastowanie ze sceną Nawiedzenia z klasztoru oo. Franciszkanów w Krakowie. Próba ustalenia autorstwa na podstawie badań technologicznych, analizy stylistycznej i ikonograficznej*

Promotor: dr hab. Anna Sękowska, prof. ASP

Przedmiotem pracy magisterskiej był wielkoformatowy obraz przedstawiający scenę Zwiastowania wraz ze sceną Nawiedzenia, pochodzący ze zbiorów klasztoru oo. Franciszkanów w Krakowie. Trafił tam w roku 1946 w wyniku ewakuacji klasztoru ze Lwowa. Pierwsza konserwacja obrazu miała miejsce w latach 60. XX wieku. Użyto dostępnych wówczas materiałów. Założono kity z barwionej masy woskowo-żywicznej i wykonano retusze, które jednak zmieniły koloryt.

Obraz ma wymiary 191 × 212 cm i został namalowany w technice olejnej na płótnie konopnym. Jest datowany na 1. połowę XVII stulecia. Niestety, nie jest znany ani jego autor (lub warsztat), ani fundator.

W celu pełnej analizy technologicznej obiektu wykonano szereg badań fizykochemicznych, w tym fotografie w promieniowaniu UV, IR oraz RTG. Przeprowadzono też badania metodą FT-IR składu spoiwa warstwy malarskiej i zaprawy. Pobrano przekroje poprzeczne i wykonano ich badania metodą SEM-EDX. Dokonano też analizy składu pierwiastkowego makroskanerem fluorescencji rentgenowskiej. Wyniki badań pozwoliły uczynić kompozycję obrazu, niewidoczną pod wcześniejszymi ingerencjami konserwatorskimi.

Konserwacja techniczna obejmowała oczyszczenie lica i tyłu podobrazia, uzupełnienia warstwy zaprawy oraz wykonanie dublażu. Obraz został napięty na nowe krosno samonapężające. Konserwacja estetyczna polegała na uzupełnieniu warstwy malarskiej i uczynieniu kompozycji.

Zestawienie obrazu z grafikami niderlandzkimi z przełomu XVI i XVII wieku potwierdziło wykorzystanie ówczesnych wzorców ikonograficznych dla scen Zwiastowania i Nawiedzenia. Z kolei porównanie z obrazami namalowanymi przez najwybitniejszych malarzy weneckich, tj. Tycjana, Veronesego, Tintoretta czy Tomasza Dolabellę, pozwoliło wskazać na podobieństwa stylistyczne i technologiczne. Nie udało się jednak ustalić jednoznacznie autorstwa dzieła.

MARIA JÓZEFINA BARLIK

Conservation and restoration of a 17th-century painting representing the Annunciation with a scene of the Visitation from the Franciscan monastery in Krakow. An attempt to determine authorship based on technological research and stylistic and iconographic analysis

Supervisor: Prof. Anna Sękowska

The subject of the thesis is a large-format painting from the collection of the Franciscan monastery in Krakow that depicts the scene of the Annunciation together with a scene of the Visitation in the background. It came to the monastery in 1946 as a result of the evacuation of monks from Lviv. The first conservation of the painting took place in the 1960s using materials available at that time: putties made of coloured wax-resin were applied and retouches were made whose colour changed over time.

The painting measures 191 × 212 cm and was painted in oil on hemp canvas. It is dated to the first half of the 17th century. Unfortunately, neither its author (or workshop) nor commissioner are known.

In order to complete the technological analysis of the painting, several physicochemical tests were performed, in addition to photographs in UV, IR and X-ray radiation. The composition of the binder of the paint layer and the ground was tested using FT-IR. Cross-sections were taken and examined using SEM-EDX. The elemental composition was also analysed using an X-ray fluorescence macro-scanner. The results of the research made the painting's composition clearer as it was obscured by previous conservation interventions.

The technical conservation included cleaning the face and back of the canvas and filling the ground layer and lining. The painting was stretched on a new self-adjusting, continuous-tension stretcher. Aesthetic conservation consisted of integrating the composition by filling the paint layer.

Juxtaposing the painting against Dutch prints from around 1600 confirmed the use of contemporary iconographic patterns for the scenes of the Annunciation and the Visitation. In turn, a comparison with paintings created by the most outstanding Venetian painters, i.e., Titian, Veronese, Tintoretto and Tommaso Dolabella, indicated stylistic and technological similarities. However, the authorship of the painting could not be clearly established.

2. Makroskan fluorescencji rentgenowskiej przedstawiający mapę ołowiu (Pb). *Fot. M. Goryl*

2. MA-XRF map of the distribution of lead (Pb) in the image. *Photo M. Goryl*

3. Fragment z twarzą archaniola Gabriela. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

3. Fragment with the face of the archangel Gabriel. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

4. Uzupełnienia warstwy malarskiej w obrębie twarzy archaniola. Fot. J. Barlik

4. The process of filling in the paint layer within the archangel's face. Photo J. Barlik

5. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

5. Condition after treatment. Photo P. Gąsior

1. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z kościoła pw. św. Marka w Krakowie. Stan przed konserwacją.
Fot. P. Gąsior

1. The Madonna with Child from the church of St. Mark in Krakow. Condition before conservation.
Photo P. Gąsior

POLA BEDNARCZYK

Próba konserwacji XVII-wiecznego obrazu sztalugowego na płótnie. Matka Boska z Dzieciątkiem (Śnieżna) z kościoła św. Marka w Krakowie pretekstem do rozważań na temat innowacyjnych rozwiązań stosowanych w konserwacji

Promotor: prof. dr hab. Marta Lempart-Geratowska

Tematem pracy magisterskiej była próba rekonserwacji XVII-wiecznego obrazu sztalugowego Matki Boskiej z Dzieciątkiem w typie Matki Boskiej Śnieżnej, pochodzącego z kościoła pw. św. Marka w Krakowie, z założeniem zmiany koncepcji konserwatorskiej datowanej na lata 80. XX wieku.

Praca zakładała przybliżenie historii typu przedstawienia Matki Boskiej Śnieżnej oraz wykonanie pełnego zakresu prac w ramach konserwacji technicznej i estetycznej. Postanowiono zmienić niepierwotne podłoże ze sklejki lotniczej na podłoże płócienne, lniane, przez wykonanie dublażu z przekładką, z użyciem folii Beva D-8-S i Beva 371. Wcześniej usunięto fragmenty pozostałości przemalowań i grubą warstwę masy woskowo-żywicznej, którą zastosowano przy osadzeniu obrazu na sklejce. Uzupełnienie ubytków zaprawy poprzedzono próbami opracowania nowego kitu, stosując jako spoiwo Bevę 371, Bevę D-8-S i Bevę Gel. Na końcu przygotowano masę do uzupełnień zaprawy, której spoiwem była rozcieńczona Beva Gel, a wypełniaczem glina kaolinowa z dodatkiem pigmentów. Konserwacja techniczna została całkowicie zakończona, natomiast konserwację estetyczną ograniczono do retuszu postaci Matki Boskiej i Dzieciątka.

W pracy magisterskiej podjęto dodatkowo analizę niekonwencjonalnych rozwiązań konserwatorskich, które pojawiły się na przestrzeni lat na Wydziale Konserwacji krakowskiej ASP.

POLA BEDNARCZYK

An attempt to restore a 17th-century easel painting on canvas of the Madonna with Child (Salus Populi Romani type) from the church of St. Mark in Krakow as a pretext to considering innovative solutions used in conservation

Supervisor: Prof. Marta Lempart-Geratowska

The subject of the thesis is an attempt to restore a 17th-century easel painting of the Madonna with Child in the Salus Populi Romani type from the church of St. Mark in Krakow. The main idea of the restoration was to change the esthetic solutions from the 1980s.

The aim of the thesis and conservation treatments was to present the history of this Salus Populi Romani image and carry out a full range of treatments as part of technical and aesthetic restoration. It was decided to change the non-original support from aircraft plywood to a linen canvas by making a lining with a spacer using Beva D-8-S and Beva 371 foils. Filling in of the ground losses was preceded by attempts to develop a new conservation putty using Beva 371, Beva D-8-S and Beva Gel as a binder. Eventually, a ground filling compound was prepared: the binder was diluted Beva Gel, and the filler was kaolin clay with the addition of pigments. This completed the technical conservation, while the aesthetic conservation was limited to retouching the figures of the Virgin Mary and the Child.

In the thesis, additional analysis was undertaken of unconventional conservation solutions that have appeared over the years at the Faculty of Conservation and Restoration of Works of Art at the Academy of Fine Arts in Krakow.

2. Obraz po odjęciu folii poliestrowej, na której wykonano retusz warstwy malarskiej podczas poprzedniej konserwacji. Fot. P. Gąsior

2. Surface of the painting after removing a polyester film carrying a retouching layer. Photo P. Gąsior

3. Stan obrazu przed przystąpieniem do prac nad scaleniem kolorystycznym i rekonstrukcją warstwy malarskiej. Fot. P. Bednarczyk

3. Condition of the painting before colour integration and reconstruction of the paint layer.
Photo P. Bednarczyk

4. Stan obrazu podczas pracy nad scaleniem kolorystycznym. Fot. P. Gąsior

4. Painting during the process of colour integration. Photo P. Gąsior

1. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Raciechowicach. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. The image of the Madonna with Child from the church of St. James the Apostle in Raciechowice. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

ALEKSANDRA BORATYŃSKA

Konserwacja obrazu z 1. ćwierci XVI wieku przedstawiającego Matkę Boską z Dzieciątkiem w typie Hodegetrii Krakowskiej z kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Raciechowicach. Problematyka lustrzanie odwróconej kompozycji obrazu w kontekście średniowiecznych wizerunków powielanych z użyciem szablonów

Promotor: dr hab. Małgorzata Nowalińska, prof. ASP

Wizerunek Matki Boskiej z Dzieciątkiem pochodzący z kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Raciechowicach był znany badaczom historii sztuki, którzy domyślali się jego późnogotyckiej lub wczesnoreniesansowej proveniencji i przynależności ikonograficznej do Hodegetrii typu krakowskiego. Obraz został poddany zabiegom konserwatorskim, w trakcie których starano się odczytać jak najwięcej informacji i odsłonić walory pierwotnej, późnogotyckiej kompozycji.

O wyjątkowości obrazu z Raciechowic, na tle przedstawień Hodegetrii w typie krakowskim, stanowi jego lustrzanie odbita kompozycja, której istnienie można tłumaczyć nieprawidłowym przyłożeniem szablonu w trakcie przenoszenia rysunku. Taka modyfikacja spowodowała niezamierzoną zamianę stron – Matka Boska trzyma Syna na swoim prawym ramieniu, a przez lustrzane odbicie zmieniła się także błogosławiąca dłoń Dzieciątka, z prawej na lewą.

Dzięki przeprowadzonym działaniom konserwatorskim udało się odzyskać późnogotycki wyraz dzieła. Odsłonięta spod szpecących, późniejszych przekształceń warstwa malarska reprezentuje wysokiej klasy poziom malarstwa cechowego. Ponadto usunięto szkodzące podobrazu wzmocnienia oraz przywrócono pierwotny format. Została wykonana nowa rama, optycznie łącząca obraz z ołtarzem, do którego dzieło powróciło po konserwacji. Jednocześnie rama pozwoliła na montaż konstrukcji stabilizującej, która zabezpiecza obraz przed nadmiernym ruchem desek podobrazia.

W toku badań obiekt udało się przypisać do warsztatu Mistrza Matki Boskiej od Norbertanek w Krakowie, co pozwoliło przybliżyć jego datowanie na czas około roku 1500. Ponadto zebrano wiele informacji na temat wizerunku, które posłużą jako materiał porównawczy oraz poszerzą stan wiedzy badaczy w tym zakresie.

ALEKSANDRA BORATYŃSKA

Conservation of a painting from the first quarter of the 16th century, depicting the Madonna with Child in the Krakow Hodegetria type from the church of St. James the Apostle in Raciechowice. The problem of mirror-inverted image composition in the context of mediaeval images reproduced with the use of a template

Supervisor: Prof. Małgorzata Nowalińska

This image of the Madonna with Child from the church of St. James the Apostle in Raciechowice has long been known to art history researchers, who guessed its late Gothic or early Renaissance provenance and iconographic affiliation to the Krakow Hodegetria type. The painting has undergone conservation treatment, during which efforts were made to gather as much information as possible and reveal the qualities of the original composition.

Against the background of representations of the Krakow Hodegetria type, the uniqueness of the painting from Raciechowice is its mirrored composition, which can be explained by the incorrect application of the template when transferring the drawing, which unintentionally changed the image: the Madonna holds the Child on her right arm, and through the mirrored image the blessing hand of the Child also changed from right to left.

Thanks to the conservation treatment carried out, it was possible to recover the late Gothic character of the work. The original paint layer, which was revealed from under the subsequent disfiguring transformations, represents high-quality guild painting. In addition, the reinforcements that damaged the support were removed and the original format was restored. A new frame was made that optically connects the painting with the altar to which the work was returned after conservation. At the same time, the frame allowed for the installation of a stabilising structure that protects the image from excessive movement of the support boards.

In the course of the research, the painting was attributed to the workshop of the Master of the Norbertine Madonna in Krakow, which allowed for an approximation of its dating to around 1500. In addition, a lot of information about the image was collected that will serve as comparative material and expand researchers' knowledge in this area in the future.

2. Obraz po odjęciu drewnianej sukienki i koron. Fot. P. Gąsior

2. Painting after dismantling the wooden revetment and crowns. Photo P. Gąsior

3. Tył obrazu, widoczne deski poszerzające kompozycję obrazu i listwy wzmacniające, doklejone do podobrazia. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

3. The back of the picture, with visible boards extending the composition, and reinforcing strips glued to the support. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

4. Efekty usuwania nawarstwień z powierzchni obrazu. *Fot. P. Gąsior*

4. The effects of cleaning the image surface.
Photo P. Gąsior

5. Obraz w ramie. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

5. Framed picture. Condition after treatment. Photo P. Gąsior

6. Obraz w ramie, widok na konstrukcję stabilizującą zamontowaną do ramy. Stan po konserwacji.
Fot. P. Gąsior

6. Stabilising structure mounted to the back of the frame. Condition after treatment. *Photo P. Gąsior*

1. Matka Boska z Dzieciątkiem z Tropia, 1844, Muzeum Diecezjalne w Tarnowie. Lico obrazu. Widoczne zabrudzenia na całej powierzchni obrazu oraz zachłapania białą farbą. Wzdłuż dolnej krawędzi znaczne ubytki podobrazia, zaprawy i warstwy malarskiej. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. The Madonna with Child from Tropie, 1844, Diocesan Museum in Tarnów. Dirt and splashes of white paint visible on the entire surface of the painting. Along the bottom edge, significant losses of canvas, ground and paint layer. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

KLARA CICHON

Nieznany obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z Tropia w typie Matki Boskiej Myślenickiej ze zbiorów Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie

Promotor: prof. dr hab. Marta Lempart-Geratowska

Praca magisterska obejmuje pełny opis przebiegu konserwacji i restauracji obrazu Matki Boskiej z Dzieciątkiem z Tropia, datowanego na rok 1844, pochodzącego ze zbiorów Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie. Ponadto omawia genezę przedstawienia oraz zawiera porównanie wizerunku z Tropia do pierwowzoru z Myślenic.

Obraz został poddany szeregowi badań. Wykonano zdjęcia RTG, fotografie fluorescencji wzbudzonej promieniowaniem UV, analizę wybranych pigmentów, badanie SEM-EDS oraz przenośnym spektrometrem XRF. Głównym problemem konserwatorskim okazała się mnogość przemalowań na obrazie. Warstwa malarska była dość cienka, dlatego przy usuwaniu późniejszych nawarstwień należało zachować szczególną ostrożność oraz zadbać o odpowiedni dobór metod. Postanowiono nie usuwać całkowicie wszystkich przemalowań, m.in. tła z wicią roślinną oraz koron, ze względu na ich wartość dekoracyjną.

Konserwacja techniczna – oprócz oczyszczenia malowidła i usunięcia przemalowań – przewidywała również uzupełnienie ubytków płótna, wklejenie przekładki z flizeliny hafciarskiej oraz dublaż, a także założenie kitów. Podczas wykonywania retuszu i częściowej rekonstrukcji pomocne było stałe odwoływanie się do wizerunku Matki Boskiej Myślenickiej, ze względu na zbliżoną ogólną kompozycję dzieła.

Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem po wykonaniu prac konserwatorsko-restauratorskich powrócił do Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie, gdzie stanowi ważny element zasobu wizerunków w typie Matki Boskiej Myślenickiej.

KLARA CICHON

Conservation and restoration of an unknown painting from Tropie of the Madonna with Child in the Our Lady of Myślenice type from the collection of the Diocesan Museum in Tarnów

Supervisor: Prof. Marta Lempart-Geratowska

The thesis includes a full description of the conservation and restoration of a painting from Tropie of the Madonna with Child dated to 1844, from the collection of the Diocesan Museum in Tarnów. In addition, it discusses the origins of the composition and compares this image from Tropie to one from Myślenice.

The image was subjected to a series of tests: X-rays, UV-excited fluorescence photographs, analysis of selected pigments, SEM-EDS and XRF spectrometry. The main conservation problem turned out to be the multitude of overpaintings. The paint layer was quite thin, so special care had to be taken when removing the subsequent layers with carefully selected methods. Due to their decorative value, it was decided not to completely remove all overpaintings, e.g., backgrounds with plant twigs and crowns.

Technical conservation – in addition to cleaning and removing overpainting – also included filling the losses of the canvas, pasting a spacer made of embroidery fleece and lining, as well as filling ground losses. During retouching and partial reconstruction, it was helpful to constantly refer to the image of Our Lady of Myślenice due to the similar overall composition of the work.

After conservation and restoration, the Madonna with Child from Tropie returned to the Diocesan Museum in Tarnów, where it expands the collection of images in the Our Lady of Myślenice type.

2. Lico obrazu, fragment, zbliżenie na twarze Matki Boskiej i Dzieciątka. Etap zdejmowania przemalowań z karnacji (na czole Marii pozostałości przemalowania). Fot. K. Cichon

2. Fragment with the faces of the Madonna and Child. The process of removing overpainting from the complexion (remnants of overpainting on Mary's forehead). Photo K. Cichon

3. Obraz po zdublowaniu, uzupełnieniu ubytków zaprawy, naciągnięciu na krosna i zawerniksowaniu.
Fot. P. Gąsior

3. Image after lining, filling ground losses, mounting on a stretcher and varnishing. *Photo P. Gąsior*

4. Stan w trakcie konserwacji, po częściowym uzupełnieniu ubytków warstwy malarskiej. Fot. P. Gąsior

4. Condition during conservation, after partial filling in of paint layer losses. Photo P. Gąsior

1. Lico obrazu pokryte dużą ilością masy woskowo-żywicznej, zakrywającej niemal całą kompozycję i dużą część ramy. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. The face of the painting, with a large amount of wax-resin mixture covering almost the entire composition and a significant part of the frame. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

JUSTYNA SAMBORSKA

Badania i konserwacja obrazu nieznanego pochodzenia przedstawiającego ikonę Matki Boskiej z Dzieciątkiem w typie Hodegetrii ze zbiorów Muzeum Archidiecezjalnego Sztuki Religijnej w Lublinie. Próba ustalenia historii przekształceń obiektu, odczytania pierwotnej kompozycji obrazu i aranżacji warstw

Promotor: dr hab. Małgorzata Nowalińska, prof. ASP

Realizacja pracy magisterskiej dotyczyła obrazu, którego stan zachowania był krytyczny, a proveniencja nieznaną. Pozostawienie obiektu bez żadnej interwencji konserwatorskiej groziło jego całkowitą destrukcją. Podczas pracy okazało się, że ma on niezwykle złożoną budowę i wynikającą z niej bogatą historię przekształceń. Kompozycja malarska na drewnianym podobrazie była przemalowywana i dostosowywana do zmieniającej się mody i potrzeb wiernych. Przedstawienie zmodyfikowano także przez nałożenie drewnianej aplikacji, która również uległa przekształceniom.

Liczne badania i analizy stylistyczne obrazu pozwoliły zadatować jego powstanie na przełom XVII i XVIII wieku oraz uznać za dzieło charakteryzujące się cechami wschodniego pogranicza Rzeczypospolitej. Dlatego też w pracy zostało zawarte szersze spojrzenie na aspekty związane z tematyką obrazu i wątki uzupełniające kontekst dzieła.

Nadrzędnym celem planowanych działań było uratowanie ikony i zatrzymanie procesów destrukcyjnych oraz zahamowanie postępujących, rozległych zniszczeń przez wykonanie pełnej konserwacji technicznej. Działania konserwatorskie zakładały demonstataż niepierwotnej drewnianej aplikacji i odsłonięcie oryginalnej kompozycji malarskiej. Duże utrudnienie w pracy nad obrazem stanowiło zabezpieczenie lica z masy woskowo-żywicznej, której obecność wymuszała prowadzenie wielu zabiegów równoległe. Jednym z ważniejszych i trudniejszych etapów pracy, poprzedzającym usuwanie przemalowań, było ułożenie i podklejenie odspojonych łusek zaprawy z warstwą malarską. Z uwagi na planowaną ekspozycję zabytku w przestrzeni muzealnej podjęto decyzję o aranżacji obrazu i sukienki oddzielnie, z zachowaniem i pokazaniem ich historii i przekształceń.

JUSTYNA SAMBORSKA

Research and conservation of a painting of unknown origin depicting the Madonna with Child in the Hodegetria type from the collection of the Archdiocesan Museum of Religious Art in Lublin. An attempt to determine the history of the painting's transformations, the original composition, and the arrangement of layers

Supervisor: Prof. Małgorzata Nowalińska

The subject of the thesis is a painting of unknown provenance whose state of preservation was very bad. Leaving this work of art without any conservation intervention could have led to its complete destruction. During the treatment, it turned out that it has an extremely complex structure and a rich history of transformations as the composition had been repainted and adapted to the changing fashions and needs of the faithful. The image had also been modified by the mounting of a wooden revetment, which was then transformed several times.

Numerous studies and stylistic analyses of the painting made it possible to date its creation to around 1700 and to recognise some characteristic features of the eastern borderland of the Polish Commonwealth. Therefore, the thesis includes a broad overview of aspects related to the subject of the painting and its rich context.

The overriding goal of the planned treatments was to save the painting and stop the degradation processes and the extensive, progressive damage by carrying out a full technical treatment. Conservation treatments included disassembling the non-original wooden revetment and revealing the painting's original composition. A great difficulty in working on the painting was the presence of an old protective wax-resin facing, which required many procedures to be carried out simultaneously. Preceding the removal of the overpainting, one of the most important and difficult stages was the arrangement and gluing of loosened flakes of the ground supporting the paint layer. Due to its planned exhibition in a museum, a decision was made to display the painting and the revetment separately in order to preserve and show their history and transformations alongside each other.

2. Transfer niewielkiego obszaru zaprawy z dekoracją pozłotniczą wykonany w celu odsłonięcia ukrytych pod nią gwoździ do mocowania aplikacji (XIX w.?). Stan w trakcie konserwacji. *Fot. J. Samborska*

2. Transfer of a small area of ground with gilding decoration in order to reveal the nails fixing the revetment (19th century?). Condition during treatment. *Photo J. Samborska*

3. Lico obrazu po demontażu sukienki. Stan zachowania warstwy malarskiej z licznymi odspojeniami i daszkowatymi deformacjami. Widoczne przemalowanie karnacji postaci z XIX/XX w. oraz przemalowanie draperii (oprócz tuniki Dzieciątka XVII/XVIII w.) z 2. poł. XVIII w. lub nieco późniejsze. Ornamentalne tło i dekoracja ramy również z XIX/XX w. (?). Fot. P. Gąsior

3. The face of the painting after dismantling the revetment. The state of conservation of the paint layer with numerous detachments and roof-shaped deformations. Visible overpainting of the figure's complexion from the 19th/20th century and overpainting of the drapery (except the Child's tunic from the 17th/18th century) from the second half of the 19th century. Ornamental background and frame decoration also from the 19th/20th century (?). Photo P. Gąsior

4. Bardzo zły stan zachowania warstwy malarskiej w obszarze dłoni Dzieciątka po demontażu aplikacji z drewna. *For. P. Gąsior*

4. Very poor condition of the paint layer in the area of the Child's hand after dismantling of the wooden revetment. *Photo P. Gąsior*

5. Lico obrazu po wykonaniu retuszu ubytków w warstwie malarskiej oraz neutralnym scaleniu pozostałości zaprawy do drewnianego podłoża akwarelą. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

5. The face of the painting after retouching of the paint layer and neutral merging of the remains of the ground to the wooden support with watercolour. Condition after conservation. Photo P. Gąsior

6. Sukienka po konserwacji i zamontowaniu na nowym podłożu ze sklejki dociętej do kształtu aplikacji.
Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

6. The revetment after treatment and installation on a new support made of plywood. Condition after conservation. Photo P. Gąsior

1. Matka Boska Łaskawa, kościół pw. św. Michała Archaniola w Lublinie, 2. poł. XVII w. (?). Stan obrazu po odjęciu aplikacji. Fot. P. Gąsior

1. Our Lady of Grace from the church of St. Michael the Archangel in Lublin, second half of the 17th century. State of the painting after removing the applications. Photo P. Gąsior

LIDIA ŻUREK

Aranżacja warstw pierwotnych oraz nieautorskich przekształceń obrazu temperowego (?) Matki Boskiej Łaskawej z kościoła pw. św. Michała Archanioła w Lublinie

Promotor: prof. dr hab. Marta Lempart-Geratowska

Przedmiotem pracy magisterskiej był obraz z przedstawieniem Matki Boskiej Łaskawej pochodzący najprawdopodobniej z zamienionego w wieku XIX na browar kościoła Reformatów pw. św. Kazimierza Królewicza w Lublinie, będący obecnie własnością lubelskiej parafii św. Michała Archanioła. Podczas przeprowadzonych prac badawczych i konserwatorskich zakwestionowano XVIII-wieczne datowanie dzieła i zaproponowano nowe – 2. połowę XVII wieku. Badania ikonograficzne pozwoliły określić, że tematem obrazu w typie Eleusy jest przedstawienie Matki Boskiej Anielskiej.

Stan zachowania obrazu był zły. Podobrazie płócienne było osadzone na niepierwotnym podłożu drewnianym, które miało negatywny wpływ na stan zachowania wszystkich warstw technologicznych i skutkowało powstawaniem spękań zaprawy i warstwy malarskiej. W przeszłości zmieniono format obrazu, przycinając pierwotną kompozycję, a w późniejszym okresie dodając płócienną protezę i ponownie go powiększając. Pierwotną warstwę malarską poddawano wielokrotnie nieautorskim przekształceniom.

W ramach prac nad obrazem dokładnie go przebadano. Usunięto najmłodsze i najmniej cenne przemalowania warstwy malarskiej. Płótno oddzielono od drewnianego podłoża konstrukcyjnego, usunięto stare protezy i uzupełnienia. Ubytki tkaniny i warstwy zaprawy uzupełniono na nowo, zwiększając przy tym format pierwotnego płótna. Podłoże płócienne zdublowano i napięto na krosna. Podczas zabiegu uzupełniania warstwy malarskiej zaaranżowano warstwę pierwotną oraz jej pierwsze przekształcenie – iluzjonistyczne tło ze złotym ornamentem roślinnym, nawiązujące swoim charakterem do XVII-wiecznych kurdybanów.

LIDIA ŻUREK

Arrangement of the original layers and non-original transformations of the tempera painting (?) of Our Lady of Grace from the church of St. Michael the Archangel in Lublin

Supervisor: Prof. Marta Lempart-Geratowska

The subject of the thesis is a painting of Our Lady of Grace, most probably from the Franciscan church of St. Casimir the Prince in Lublin, which is currently owned by the Lublin parish of St. Michael the Archangel. During the research and conservation works, the 18th-century dating of the work was questioned and a new one was proposed: the second half of the 17th century. Iconographic research made it possible to determine that this Eleusa-type painting is also a representation of the Queen of Heaven.

The condition of the painting was bad. The canvas support was set on a non-original wooden board, which had a negative impact on the state of preservation of all technological layers and resulted in the formation of cracks in the ground and paint layer. The format of the painting had been changed at some point in the past by cropping the original composition; later, a linen prosthesis was added to enlarge it again. The original paint layer had been repeatedly subjected to aesthetic transformations.

The painting was thoroughly examined as part of the work. The newest and least valuable overpainting was removed. The canvas was separated from the wooden board, and old gussets and restorations were removed. The losses of the canvas and ground layer were filled, and the size of the original canvas was increased. The canvas support was lined and mounted on a stretcher. During the filling in of the paint layer, the original layer and its first transformation were given a background with a golden floral ornament resembling 17th-century gilt leather.

2. Stan obrazu w trakcie konserwacji, po zdublowaniu obrazu, naciągnięciu na krosna i zawerniksowaniu.
Fot. P. Gąsior

2. The painting after lining, mounting on a stretcher, and varnishing. *Photo P. Gąsior*

3. Stan obrazu w trakcie konserwacji – usuwanie niepierwotnych przekształceń warstwy malarskiej z twarzy Dzieciątka. Od prawej widoczny pierwotny rysunek kompozycyjny – czarny szrafunek, pierwotna silnie przetarta warstwa malarska wraz z jej kolejnymi przekształceniami oraz werniksem. *Fot. L. Żurek*

3. Removal of non-original transformations of the paint layer from the Child's face. On the right, the original compositional drawing, black hatching, and the original heavily worn paint layer with its subsequent transformations and varnish are visible. *Photo L. Żurek*

4. Matka Boska Łaskawa. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

4. Our Lady of Grace. Condition after conservation. Photo P. Gąsior

1. Teodor Axentowicz, *Dzieci i tulipany*. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. Teodor Axentowicz, *Children and tulips*. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

ANETA PAZDUR

Konserwacja i restauracja obrazów pastelowych Teodora Axentowicza pt. *Dzieci i tulipany* oraz dwóch portretów kobiet. Zagadnienie światłotrwłości techniki pastelowej

Promotor: dr Agnieszka Marecka

Celem pracy magisterskiej było przeprowadzenie konserwacji i restauracji trzech obrazów pastelowych Teodora Axentowicza: *Dzieci i tulipany* z kolekcji Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha oraz dwóch portretów kobiet z kolekcji prywatnych. Obrazy te z uwagi na różnice w stanie zachowania oraz konstrukcji podobraz (papier naciągnięty na krosno, bardzo nierówna faktura) wymagały podjęcia trudnych zabiegów dostosowanych do każdego z obiektów. Wykonana konserwacja i restauracja obrazów przywróciła im właściwości mechaniczne, walory estetyczne oraz zapewniła odpowiednią oprawę pozwalającą na bezpieczną ekspozycję.

W pracy podjęto również temat światłotrwłości techniki pastelowej. Badania przeprowadzono na podstawie obecnych wytycznych dotyczących światła podczas ekspozycji obiektów muzealnych. Celem analiz było określenie wrażliwości techniki pastelowej na światło, zbadanie zróżnicowania wpływu światła w zależności od rodzaju zastosowanych pigmentów oraz próba opisu przebiegu krzywej zmian wraz z upływem czasu. Badania wykazały, że w przypadku niektórych pigmentów zmiana barwy następuje w wyraźny sposób, co może być dużym problemem w odbiorze dzieła sztuki, ponieważ nierównomiernie wypacza to zamiar malarza. Stwierdzono również, że zmiana barwy nie następuje tak samo we wszystkich kolorach. Istnieją sztyfty, których różnica barwy zmienia się znacznie wraz z upływem czasu, ale występują też takie, których zmiana jest wyraźna na początku, zaś później różnice nie postępują.

ANETA PAZDUR

Conservation and restoration of three pastel paintings by Teodor Axentowicz: *Children and tulips*, and two portraits of women. The issue of the lightfastness of the pastel technique

Supervisor: Dr Agnieszka Marecka

The aim of the thesis was to carry out conservation and restoration of three pastel paintings by Teodor Axentowicz: *Children and tulips* from the collection of the Manggha Museum of Japanese Art and Technology, and two portraits of women from private collections. Due to the differences in the state of preservation and construction of the support (paper mounted on a stretcher and very uneven cardboard), these paintings required difficult treatments adapted to each of the objects. The conservation and restoration of the paintings restored their mechanical properties and aesthetic values and ensured an appropriate framing for safe exhibition.

The thesis also addresses the subject of the lightfastness of the pastel technique. The research was carried out on the basis of current guidelines regarding light during the exhibition of museum objects. The aim of the analyses was to determine the sensitivity of the pastel technique to light, to examine the differentiation of the influence of light depending on the type of pigments used, and to try to describe the course of the change curve over time. Studies have shown that vivid colour changes occur in some pigments, which can be a big problem in the perception of a work of art because it unevenly distorts the painter's intention. It has also been found that these colour changes do not occur equally in all colours. The colour of some pastel sticks changes significantly over time, while for others the colour changes quickly at first but then does not progress.

2. Tył obrazu. Stan przed konserwacją. *Fot. A. Pazdur*

2. Back of the picture. Condition before conservation. *Photo A. Pazdur*

3. Uzupełnianie ubytków podobrazia tekturowego. *Fot. A. Pazdur*

3. Filling in the cardboard base. *Photo A. Pazdur*

4. Teodor Axentowicz, *Portret kobiety*. Stan przed konserwacją. Fot. A. Pazdur

4. Teodor Axentowicz, *Portrait of a Woman*. Condition before conservation. Photo A. Pazdur

5. Specjalnie wykonana konstrukcja do zabiegu nawilżania obrazu w komorze wilgotnościowej.
Fot. A. Pazdur

5. A specially made structure for the humidification treatment in a humidity chamber. *Photo A. Pazdur*

6. Teodor Axentowicz (?), *Portret kobiety*. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

6. Teodor Axentowicz (?), *Portrait of a woman*. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

1. Józef Łukomski, *Figura 25* z cyklu *Hominem quero*. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. Józef Łukomski, *Figure 25* from the series *Hominem quero*. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

2. *Figura 25*. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

2. *Figure 25*. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

NATALIA KLIMALA

Problematyka konserwacji *Figury 25* z cyklu *Hominem quero* autorstwa Józefa Łukomskiego

Promotor: dr Mariusz Wrona

W pracy magisterskiej została opisana problematyka konserwacji rzeźby *Figura 25* autorstwa Józefa Łukomskiego, powstałej w roku 1972. Rzeźba ta jest jednym z dwudziestu pięciu obiektów składających się na cykl *Hominem quero*, obecnie należący do zbiorów Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku.

Znaczna część pracy została poświęcona wnikliwemu rozpoznaniu rzeźby pod kątem zastosowanych materiałów i rozwiązań technicznych i technologicznych. Podjęte badania, wsparte kompleksowym rozpoznaniem twórczości artysty, pozwoliły precyzyjnie określić proces kształtowania *Figury 25*. Analiza treści dzieła pokazała, jak złożonym i istotnym działaniem jest właściwe zidentyfikowanie warstwy niematerialnej. Wieloaspektowe zrozumienie pozwoliło na opracowanie właściwej metodyki ochrony.

Głównym celem prowadzonych prac była próba ochrony *Figury 25* przez przeprowadzenie konserwacji zachowawczej, względnie ograniczającej procesy degradacyjne, a także przywracającej właściwości techniczne materiałów.

W ramach wykonanej konserwacji oczyszczono powierzchnię z zabrudzeń, które zniekształcały pierwotną kolorystykę, oraz usunięto doraźne naprawy. Przeprowadzono również zabieg konsolidacji uszkodzonych warstw, a także impregnację strukturalną tekstyliów. W miejscach najbardziej narażonych na dalsze uszkodzenia formy zostały wykonane uzupełnienia.

W wyniku podjętych działań udało się rozpoznać technikę i technologię wykonania. To natomiast pozwoliło na podjęcie szeregu działań konserwatorskich umożliwiających ochronę autentyzmu rzeźby, niezmiennających przy tym pierwotnego charakteru dzieła. Znaczącym sukcesem pracy jest opracowanie metodyki ochrony konserwatorskiej dla *Figury 25*, co w przyszłości będzie pomocne w przygotowaniu planu ochrony konserwatorskiej dla pozostałych rzeźb z cyklu *Hominem quero*.

NATALIA KLIMALA

Conservation issues regarding *Figure 25* from the *Hominem quero* series by Józef Łukomski

Supervisor: Dr Mariusz Wrona

The thesis describes the conservation of the *Figure 25* sculpture by Józef Łukomski, created in 1972. This sculpture is one of twenty-five objects that make up the *Hominem quero* series, which currently belongs to the collection of the Centre of Polish Sculpture in Orońsko.

A significant part of the work was devoted to thorough examination of the sculpture in terms of the materials and the technical and technological solutions used. The research was supported by a comprehensive recognition of the artist's oeuvre and made it possible to precisely determine the process of sculpting *Figure 25*. Analysis of the meaning of this work of art showed how complex and important it is to correctly identify the intangible layer. This multifaceted understanding allowed for the development of an appropriate protection plan.

The main purpose of the work was to try to protect *Figure 25* by carrying out basic conservation, limiting degradation processes, as well as restoring the technical properties of the structure.

As part of the treatment, the surface was cleaned from dirt that distorted the original colours, and ad hoc repairs were removed. Consolidation of damaged layers was also carried out, as well as structural impregnation of textiles. Fills were done in places most exposed to further damage.

As a result of the actions taken, it was possible to recognise the technique and technology used by the artist. This, in turn, made it possible to undertake a number of conservation treatments to protect the authenticity of the sculpture, while not changing the original character of the work. A significant success of the work is the development of a protection plan for *Figure 25*, which in the future will be helpful in the preparation of a protection plan for the remaining sculptures in the series.

3. Cykl *Hominem quero* na wystawie *Abakanowicz i inni*. Fot. Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu

3. The *Hominem quero* series at the *Abakanowicz and Others* exhibition. Photo Centre of Contemporary Art in Toruń

4. Figura 25. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

4. Figure 25. Condition after conservation. Photo P. Gąsior

1. Rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlniej. Zauważalne przekształcenie estetyczne w postaci przemalowań oryginalnej warstwy malarskiej oraz ogólne zabrudzenie obiektu. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. Crucifix from the church of St. Nicholas of Myra in Skrzydlna. Noticeable aesthetic transformation in the form of overpainting of the original paint layer and surface dirt. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

BEATA WALCZAK

Oryginał a warstwy późniejsze. Znaczenie ilości i jakości nawarstwień w kontekście prac badawczych i konserwatorskich XIV-wiecznej rzeźby drewnianej – krucyfiks z belki tęczowej kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej

Promotor: dr Janusz Sarkowicz

Datowany na 1. połowę wieku XIV krucyfiks z kościoła pw. św. Mikołaja Biskupa w Skrzydlnej jest zabytkiem wyjątkowym, mającym istotne znaczenie dla kultury i historii sztuki nie tylko w kontekście regionu. Rzeźba ta – przez wieki ekspozowana na belce tęczowej – jest jednym z niewielu w Polsce wczesnych przykładów wizerunku Chrystusa Ukrzyżowanego z niemalże całkowicie zachowaną pierwotną polichromią. Można było to jednoznacznie stwierdzić po odkryciu warstwy dekoracji w trakcie przeprowadzonych na początkowym etapie badań konserwatorskich, licznych analiz materiałów oraz po rozpoznaniu techniki i technologii wykonania dzieła.

Gotycką polichromię rzeźby skrywały grube warstwy dodanych później przemalowań. Wiele czasu na etapie prac konserwatorskich poświęcono usunięciu tych przekształceń estetycznych, pochodzących z aż czterech faz chronologicznych. W dalszej kolejności, przy założeniu ponownej ekspozycji krucyfiks w kościele i powrotu do kultu, wykonano rekonstrukcje formy brakujących palców dłoni, fragmentów stóp, a także uzupełniono drobne ubytki rzeźby. Prace kontynuowano poprzez wykonanie uzupełnień brakujących partii zaprawy i pulmentu. Końcowym etapem było uzupełnienie i częściowe odtworzenie srebrzeń, laserunków i scalenie warstwy malarskiej. Powyższe prace przeprowadzono z zachowaniem wymogu odwracalności zabiegów. Działania obejmowały także *titulus* oraz drewniany krzyż, na którym ponownie osadzono figurę Chrystusa, z odtworzeniem gwoździ.

Mimo niewielkich rozmiarów rzeźby prace badawcze i konserwatorskie na każdym z etapów wymagały precyzji i czasu. Odślonięto niezwykle cenną i wyrafinowaną gotycką dekorację malarską i wykonano uzupełnienia w ograniczonym do minimum zakresie.

BEATA WALCZAK

The original and its transformations. The significance of the quantity and quality of paint layers in the context of research and conservation works on a 14th-century wooden sculpture – the crucifix from the chancel arch in the church of St. Nicholas of Myra in Skrzydlina

Supervisor: Dr Janusz Sarkowicz

Dated to the first half of the 14th century, the crucifix from the church of St. Nicholas of Myra in Skrzydlina is a unique work of art that is important for culture and history of art, not only in the regional context. This sculpture, which was for centuries exposed on the chancel arch of the church, is one of a few early examples of its kind in Poland whose original polychrome is preserved almost completely, as was determined after the discovery of this layer of decoration during conservation research carried out prior to the conservation treatment, as well as numerous analyses of materials and recognition of the technique and technology of the work.

The Gothic polychrome of the sculpture was hidden beneath thick layers of overpainting that were added later. A lot of time in the initial stage of conservation works was devoted to the removal of these aesthetic transformations, which originated from as many as four chronological periods. Subsequently, assuming the re-exposition of the crucifix in the church and its return to worship, reconstructions of the form of the missing fingers and fragments of the feet were performed, and minor defects in the sculpture were filled in. The works were continued by filling in the missing parts of the ground and bole. The final stage was partial reconstruction of the silver leafing and glazes and filling in of the paint layer. These works were carried out in tune with the requirement of reversibility. The works also included the titulus and the wooden cross, on which the figure of Christ was remounted with reconstructed nails.

Despite the small size of the sculpture, precision and time were required at each stage of the research and conservation work. The extremely valuable and refined Gothic polychrome was unveiled and additions were made to a minimum extent.

2. Odkrywka pierwszego przemalowania oryginalnej karnacji w obrębie twarzy. Fot. B. Walczak

2. Revealing of the first overpainting of the original polychrome. Photo B. Walczak

3. Stopy Chrystusa. Widoczne ubytki formy rzeźbiarskiej i wydrążone korytarze przez owadzie szkodniki drewna. Stan w trakcie konserwacji. Fot. P. Gąsior

3. Feet of Christ. Visible losses in the sculptural form and hollow spaces left by wood-destroying insects. Condition during treatment. Photo P. Gąsior

4. Odślonięcie oryginalnej polichromii widoczne po lewej stronie rzeźby. Po prawej stronie odsłonięte pierwsze przemalowanie oryginalnej karnacji. Fot. P. Gąsior

4. Unveiling of the original polychrome visible on the left side of the sculpture. On the right, the first repainting of the original complexion is revealed. Photo P. Gąsior

5. Stopy Chrystusa. Widoczne ubytki formy rzeźbiarskiej. Stan w trakcie konserwacji. Fot. P. Gąsior

5. Feet of Christ. Visible losses in the sculptural form. Condition during treatment. Photo P. Gąsior

6. Stopy Chrystusa po rekonstrukcji formy rzeźbiarskiej i scaleniu warstwy malarskiej. Fot. P. Gąsior

6. Feet of Christ after reconstruction of the sculptural form and consolidation of the paint layer.
Photo P. Gąsior

7. Rzeźba po uzupełnieniu ubytków srebra, laserunku oraz scaleniu polichromii i zamontowaniu na krzyżu za pomocą zrekonstruowanych gwoździ. *Fot. B. Walczak*

7. Sculpture after filling in the losses of silver leaf and subsequent glazing, integration of the polychrome, and mounting on the cross with reconstructed nails. *Photo B. Walczak*

8. Twarz Chrystusa. Widoczne scalenie kolorystyczne polichromii. Stan po konserwacji. Fot. B. Walczak

8. Face of Christ. Visible integration of the polychrome. Condition after conservation. Photo B. Walczak

1. Cztery skrzynie wybrane do badań: skrzynia nr 44028 i skrzynia nr 60406 z Muzeum Etnograficznego w Krakowie; skrzynia Jadwigi Mikołajczykównej z Muzeum Krakowa, nr Dep. 9; skrzynia nr MNPE/E/270 z Nadwiślańskiego Parku Etnograficznego w Wygieszowie. *Fot. W. Gwadera*

1. Four chests selected for testing; chest no. 44028 and chest no. 60406 from the Ethnographic Museum in Krakow; chest of Jadwiga Mikołajczykówna from the Museum of Krakow, Dep. no. 9; chest no. MNPE/E/270 from the Vistula Ethnographic Park in Wygieszów. *Photo W. Gwadera*

2. Skrzynia z Zesławic. Stan przed konserwacją. *Fot. J. Pieczara*

2. Chest from Zesławice. Condition before conservation. *Photo J. Pieczara*

WERONIKA GWADERA

Zagadnienia związane z badaniami i konserwacją skrzyń posagowych, na przykładzie konserwacji i restauracji skrzyni typu skawińskiego

Promotor: dr Katarzyna Stępień

Charakter pracy małomiasteczkowych twórców i specyfika uprawianej przez nich sztuki sprawiają, że na podstawie wyglądu zewnętrznego można określić miejsce powstania i sposób wykonania dzieła. Przykładem mogą być skrzynie posagowe, które zwykle ze względu na swoje cechy formalne są charakterystyczne dla konkretnych regionów. W rejonie krakowskim najbardziej reprezentacyjnym typem są skrzynie skawińskie.

Praca podejmuje próbę usystematyzowania dostępnej wiedzy oraz problematykę różnic technologicznych w obrębie typu skawińskiego z czterema polami zdobniczymi, z wykorzystaniem najnowszych technik badawczych. Przeprowadzono badania instrumentalne obejmujące wytypowaną grupę dziesięciu obiektów. W ramach prac rozpoznano gatunki drewna, zaprawy, paletę barwną, stratygrafię i podjęto próbę rozpoznania spoiw. Szczegółowa analiza wyników badań potwierdziła informacje z literatury o powszechnie stosowanych gatunkach drewna (jodła, świerk), zaprawie gipsowej czy zbliżonej palecie barwnej. Wskazała także na istotne różnice, w tym w stosowaniu wskazanej w źródłach zieleni szwajnfurckiej, którą wykryto tylko w dwóch spośród dziesięciu zbadanych obiektów, a także sposobu wykonywania warstw podkładowych, których zaobserwowano co najmniej cztery rodzaje. Zauważono ponadto, że większość obiektów została poddana działaniom mającym na celu przede wszystkim przywrócenie im wartości estetycznych kosztem autentyczności materii.

Wnioski płynące z przeprowadzonych analiz skłoniły do podjęcia zachowawczych prac restauratorskich przy skrzyni z Zesławic. Obiekt dokładnie oczyszczono mechanicznie oraz przez zastosowanie okładów. Wykonano niewielkie prace stolarskie, prostowanie i podklejanie odspojonych fragmentów warstwy malarskiej. W możliwie najmniejszym stopniu uzupełniono ubytki warstwy zaprawy. Na końcu obiekt scalono kolorystycznie, starając się zachować ślady zniszczenia, ukazujące charakter naturalnego zużycia materii.

WERONIKA GWADERA

Issues related to the research and conservation of dowry chests, exemplified by the conservation and restoration of a Skawina-type chest

Supervisor: Dr Katarzyna Stępień

The nature and specificity of the work of small-town artists make it possible to determine the place of creation and the method of making a work on the basis of its external appearance. An example of this is dowry chests, which are usually characteristic of specific regions due to their formal features. Skawina chests are the most representative type in the Krakow region.

Using the latest research techniques, the thesis attempts to systematise the available knowledge and the technological differences within the Skawina type with four decorative panels. Instrumental research covering a group of ten selected objects was carried out. Wood species, grounds, colour palette and stratigraphy were identified as part of the work, and an attempt was made to identify binders. A detailed analysis of the research results confirmed the information from the literature regarding commonly used types of wood (fir, spruce), gypsum ground and a similar colour scheme. It also indicated significant differences. The use of Paris green, mentioned in historical sources, was detected in only two of the ten examined objects. Moreover, at least four different methods of making base layers were observed. It was also noticed that most of the chests had been subjected to treatments aimed primarily at restoring their aesthetic value at the expense of the authenticity of the material.

The conclusions drawn from the conducted analyses prompted limited restoration works to be carried out on the chest from Zesławice. The object was thoroughly cleaned mechanically and by applying compresses. Minor carpentry work was done, including straightening and gluing loose fragments of the paint layer. The losses of the ground were filled as little as possible. Finally, the chest was retouched in order to try to preserve the traces of damage and show the nature of the natural wear of the piece.

3. Prawy bok skrzyni z Zesławic. Zdjęcie luminescencji wywołanej promieniowaniem UV. Fot. P. Gąsior

3. The right side of the chest from Zesławice. Photograph of UV-induced luminescence. Photo P. Gąsior

4. Prawy bok skrzyni z Zesławic. Fragment ukazujący stan zachowania. *Fot. W. Gwadera*

4. The right side of the chest from Zesławice. A fragment showing the state of preservation. *Photo W. Gwadera*

5. Fragment szufladki w trakcie prób oczyszczania. *Fot. W. Gwadera*

5. Fragment of a drawer during the cleaning process. *Photo W. Gwadera*

6. Zdjęcie mikroskopowe przekroju poprzecznego próbki pobranej z wieka skrzyni z Zesławice.
Fot. W. Gwadera

6. Micrograph of a cross-section of a sample taken from the lid of the chest from Zesławice.
Photo W. Gwadera

7. Skrzynia z Zesławice w trakcie scalania kolorystycznego. *Fot. W. Gwadera*

7. Chest from Zesławice during the retouching process. *Photo W. Gwadera*

1. Fortepian buduarowy z Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, nr inw. MUJ 10479, 20/VIII. Stan przed konserwacją. *Fot. P. Gąsior*

1. Boudoir piano from the Museum of Jagiellonian University Collegium Maius, inv. no. MUJ 10479, 20/VIII. Condition before conservation. *Photo P. Gąsior*

FILIP KOWALCZYK

Konserwacja fortepianu buduarowego z początku XIX wieku z kolekcji Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius

Promotor: dr Roman Jacek Kieferling

Fortepian buduarowy pochodzący z kolekcji Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius jest jednym z nielicznych zachowanych tego typu zabytków na terenie Polski. Niewielkich rozmiarów instrument, mieszczący się w drewnianej skrzyni, oprócz swojej oczywistej funkcji muzykowania służył także do toalety, haftowania, szycia i pisanja, co umożliwiały zawarte w nim szufladki oraz akcesoria.

Obiekt jako wielofunkcyjne dzieło rzemiosła artystycznego cechuje duża różnorodność zastosowanych materiałów. Obudowa oraz poszczególne elementy wyposażenia zostały wykonane z różnych gatunków drewna. Wierzchnia warstwa została ozdobiona fornirem czeczotowym, na który położono politurę. Wnętrze skrzyni skrywa wieko z lustrem ujętym w ozdobną dekorację malarską, jedwabną osłonkę na struny, system strun, malowidło, szufladę z klawiaturą i mechanizmem młoteczkowym oraz szufladę z przegródkami. Mechanizm instrumentu był niesprawny. Dawało to pretekst do zgłębienia sposobu jego działania i nawiązania współpracy ze specjalistami w zakresie instrumentów dawnych. Stan zachowania poszczególnych elementów był bardzo zróżnicowany. Konserwacja wiązała się z przywróceniem obiektowi walorów estetycznych przy jak największym zachowaniu oryginalnej substancji oraz z ustaleniem strategii postępowania wobec jego mechanizmu. Prace sprowadzały się do dokładnego oczyszczenia fortepianu i uzupełnienia ubytków w poszczególnych materiałach. Najbardziej wymagające okazały się zabiegi dotyczące delikatnej jedwabnej tkaniny.

Po dokładnym zrozumieniu działania mechanizmu młoteczkowego i poznaniu opinii specjalistów zdecydowano o nieprzywracaniu instrumentowi pierwotnej funkcji wydobywania dźwięków. Według ekspertów obiekt jako instrument muzyczny jest stosunkowo niskiej klasy, a naprawa wiązałaby się z dużą ingerencją w oryginalną strukturę zabytku. Jego rola w naturalny sposób zmieniła się, przez co fortepian przybrał formę eksponatu muzealnego ukazującego kunszt przedmiotów życia codziennego XIX-wiecznego mieszczaństwa.

FILIP KOWALCZYK

Conservation of a boudoir piano from the beginning of the 19th century from the collection of the Jagiellonian University Museum Collegium Maius

Supervisor: Dr Roman Jacek Kieferling

This boudoir piano from the collection of Jagiellonian University Museum Collegium Maius is one of a few objects of this type preserved in Poland. In addition to its obvious function of making music, this small instrument, which is housed in a wooden box, was also used for toiletry, embroidery, sewing and writing, which was made possible by the drawers and accessories contained inside.

The object as a multifunctional work of artistic craftsmanship is characterised by the large variety of materials used. The casing and individual elements are made of different types of wood. The top layer is decorated with burl veneer, coated with French polish. The inside of the chest hides a lid with a mirror covered with painted decoration, a silk cover for strings, a system of strings, a painting, a drawer with a keyboard and a hammer mechanism, and a drawer with small compartments. The mechanism of the instrument did not work, which provided a reason to explore the way it works and establish cooperation with specialists in the field of historic instruments. The state of preservation of individual elements was very diverse. Conservation works involved restoring the object's aesthetic value while preserving the original substance as much as possible and establishing a strategy for fixing its mechanism. The works consisted of thorough cleaning of the piano and filling in the losses in individual materials. The most demanding aspects were the treatments of the delicate silk fabric.

After thoroughly understanding the operation of the hammer mechanism and obtaining the opinions of specialists, it was decided not to restore the original sound-producing function of the instrument. According to experts, the object as a musical instrument is of a relatively low quality and repair would require significant interference in the original structure. The piano's function naturally changed when it took on the role of a museum exhibit, so now it shows the craftsmanship of the objects of everyday life of the 19th-century bourgeoisie.

2. Górna szuflada z klawiaturą po wyjęciu z fortepianu buduarowego. Widoczny ruch młoteczka. Stan w trakcie konserwacji. Fot. F. Kowalczyk

2. Upper keyboard drawer after removal from the boudoir piano. Visible hammer movement. Condition during treatment. Photo F. Kowalczyk

3. Osłonka na struny. Drewniana politurowana ramka z naciągniętym muslinem jedwabnym. Widoczna rozdarta tkanina oraz brak jednego z koluszek. Stan w trakcie konserwacji. Fot. P. Gąsior

3. String cover. Polished wooden frame with stretched silk muslin. Visible torn fabric and a missing ring. Condition during treatment. Photo P. Gąsior

4. Fortepian buduarowy z otwartym wiekiem po wysunięciu górnej szuflady z klawiaturą. Stan po konserwacji. *Fot. F. Kowalczyk*

4. Boudoir piano with the lid open after the top drawer with the keyboard was pulled out. Condition after conservation. *Photo F. Kowalczyk*

5. Fortepian buduarowy z otwartym wiekiem po wysunięciu dolnej szuflady. Stan po konserwacji.
Fot. F. Kowalczyk

5. Boudoir piano with the lid open after the bottom drawer was pulled out. Condition after conservation.
Photo F. Kowalczyk

1. Stolik. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. Table. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

JUSTYNA SĄSIADEK

Problematyka konserwacji XIX-wiecznego stolika inkrustowanego macicą perłową, kością oraz drutem cynowym

Promotor: dr Roman Jacek Kieferling

Praca jest poświęcona konserwacji XIX-wiecznego stolika z drewna orzechowego, inkrustowanego macicą perłową, kością oraz drutem cynowym.

Obiekt prawdopodobnie powstał na terenach wpływów Imperium Osmańskiego. Posiada charakterystyczne ornamenty, rozety, budowane na podziałach foremnych figur geometrycznych. Jego forma wpisuje się w kanon ogólnie pojętej sztuki islamu. Tego typu stoliki były używane zarówno w meczetach, jak i w pałacach czy prywatnych domach. Stolik jest własnością prywatną, a jego historia i proveniencja nie są znane.

Zakładano, że podjęte prace będą odwracalne i jak najbardziej zbliżone techniką wykonania do oryginału. Ich celem było zatrzymanie procesów niszczących i przywrócenie zabytkowi walorów estetycznych. Pełen zakres uzupełnień został podyktowany jasną konstrukcją i powtarzalnymi motywami geometrycznymi dekoracji, które nie budziły wątpliwości co do formy rekonstrukcji ubytków.

Wzmocniono strukturalnie drewno blatu stolika, które było w bardzo złym stanie. Uzupełniono ubytki formy i dekoracji. Materiały pierwotnie użyte w ornamentach są powszechnie dostępne na rynku, więc do uzupełnień wykorzystano macicę perłową, kość i cynę. Przy wnikliwym przyjrzeniu się można odróżnić nowe elementy od oryginału. Każdy z fragmentów kości i macicy perłowej musiał zostać indywidualnie opracowany, co wymagało wiele czasu i precyzji (samiych ubytków macicy perłowej było 149). Usunięto korozję z aplikacji cynowych i scalono kolorystycznie monochromię. Aby stolik zachował zabytkowy charakter, nie prostowano wypaczonych drewnianych listew i nie zamykano otworów po drewnojadach.

Przeprowadzone zabiegi pozwalają, by stolik, należący do prywatnego właściciela, był ponownie – z zachowaniem ostrożności – używany i eksponowany w pomieszczeniu, ponieważ odzyskał swój pierwotny charakter i estetykę.

JUSTYNA SAŚIADEK

Problems with the conservation of a 19th-century table inlaid with mother-of-pearl, bone, and tin wire

Supervisor: Dr Roman Jacek Kieferling

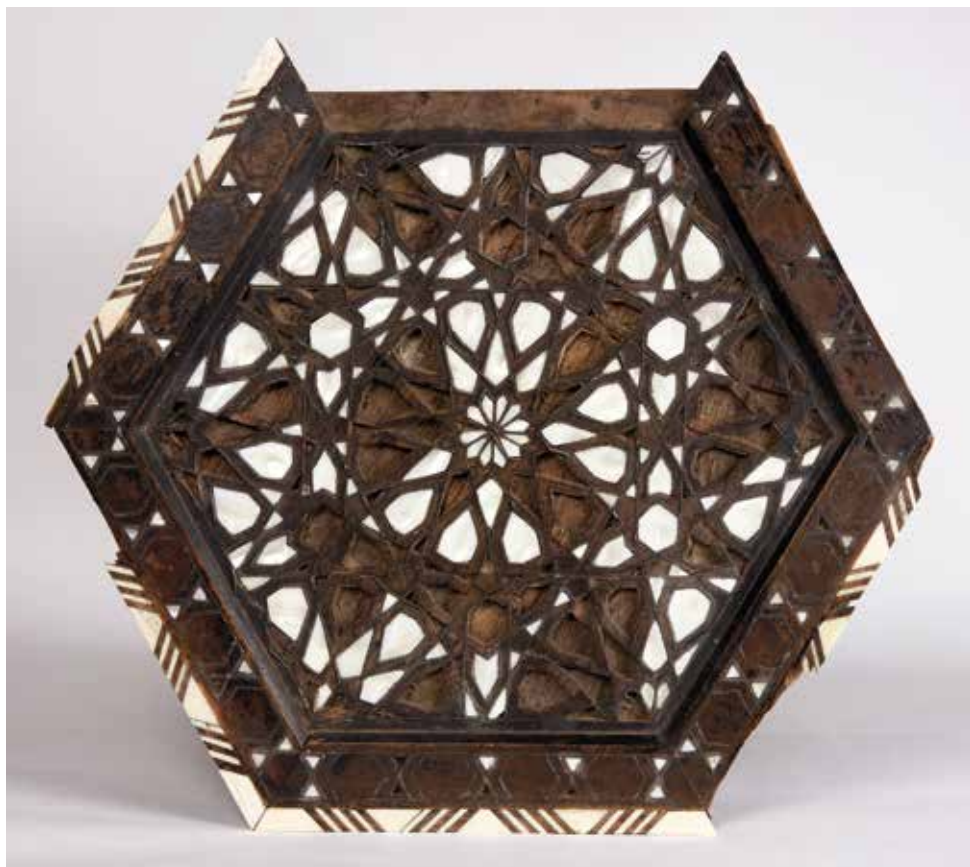
The thesis is devoted to the conservation of a 19th-century table made of walnut, inlaid with mother-of-pearl, bone, and tin wire.

The table was probably built in the areas of influence of the Ottoman Empire. It has characteristic ornaments based on divisions of regular geometric figures. Its form is in line with the canon of generally understood Islamic art. These types of tables were used in mosques, palaces, or private homes. The table is in private hands, and its history and provenance are unknown.

It was established that the works carried out should be reversible and as close as possible to the original technique. Their goal was to stop the destructive processes and restore the table's aesthetic values. The full restoration was dictated by the clear construction and repetitive geometric motifs of the decorations, which did not raise any doubts as to the form of the reconstructed areas.

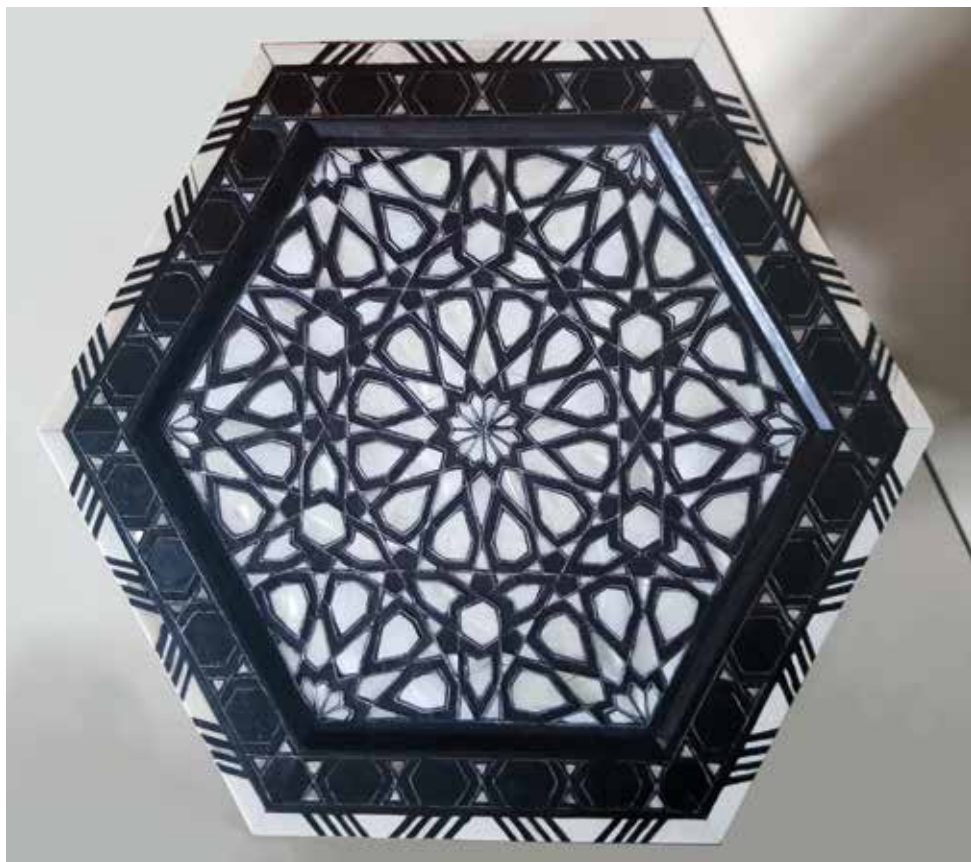
The wood of the tabletop, which was in very poor condition, was structurally reinforced. Missing forms and decorations were filled in. The materials originally used in the ornaments are widely available on the market, so mother-of-pearl, bone, and tin were used for the fills. In close observation, it is possible to distinguish the new elements from the original ones. Each of the bone and mother-of-pearl fragments had to be individually prepared, which required a lot of time and precision (there were 149 mother-of-pearl losses alone). Corrosion was removed from the tin applications and the colour of the wood stain was matched. In order for the table to retain its historical character, the warped wooden slats were not straightened, and the holes left by wood-eating insects were not filled.

The treatments carried out allow the table, which belongs to a private owner, to be used again with caution and displayed in an interior because it has regained its original character and aesthetic value.

2. Błat stolika. Stan przed konserwacją. *Fot. J. Sęsiadek*

2. Tabletop. Condition before conservation. *Photo J. Sęsiadek*

3. Blat stolika. Stan po konserwacji. *Fot. P. Gąsior*

3. Tabletop. Condition after conservation. *Photo P. Gąsior*

4. Fragment blatu stolika. Widoczne gniazda wycięte w drewnie w miejscach ubytku macicy perłowej oraz skorodowany drut cynowy. Stan przed konserwacją. *Fot. J. Sęsiadek*

4. Fragment of the tabletop. Visible sockets cut in the wood where the mother-of-pearl was missing, and corroded tin wire. Condition before conservation. *Photo J. Sęsiadek*

5. Fragment blatu stolika. Docinanie do odpowiedniego rozmiaru uzupełnionej dekoracji z kości i drewna. *Fot. J. Sęsiadek*

5. Fragment of the tabletop. Trimming of the reconstructed bone and wood decoration. *Photo J. Sęsiadek*

1. Toaletka ze zbiorów Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich. Widoczne obtłuczenia nóżek, miejsca klejenia pęknięć na nóżkach, ubytki macicy perłowej na froncie szufladki i przedniej ścianie skrzynki, obtłuczenia naroży skrzynki, całość silnie zabrudzona. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

1. Dressing table from the collection of the Orsetti House Museum in Jarosław. Visible damage on the legs, locations of gluing, cracks on the legs, losses of mother-of-pearl on the front of the drawer and the front board of the box, damage on the corners of the box and surface dirt. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

MAGDALENA SHAHANULLAH

Badania i konserwacja XIX-wiecznego stolika-toaletki ze zbiorów Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich

Promotor: dr Roman Jacek Kieferling

Przedmiotem pracy był XIX-wieczny stolik-toaletka pochodzący ze zbiorów Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich. Jego historia przed nabyciem przez Muzeum nie jest znana. W związku z tym, aby lepiej można było poznać jego technikę i technologię, przeprowadzono szereg badań zarówno historycznych (kwerendy biblioteczne, muzealne, konsultacje ze specjalistami), jak i fizykochemicznych (zdjęcia w światłach analitycznych: VIS, UV, IR, RTG, szlify przekrojów, analiza SEM-EDX, analiza MA-XRF, analiza FT-IR, mikroskopowe badania materiałowe). Na podstawie wyników tych badań podjęto decyzje o zabiegach konserwatorskich i restauratorskich stolika. Ponieważ obiekt był eksponowany na wystawie stałej Muzeum, zdecydowano się na wykonanie aranżacji wnętrza stolika, co znacznie poprawiło jego walory estetyczne.

Stolik w stylu *chinoiserie* jest przykładem tzw. niciaka, czyli mebla przeznaczonego do przechowywania przyborów do szycia. Został wykonany w Europie w 3. ćwierci XIX wieku z drewna i papier *mâché*. Był pokryty laką, a także inkrustowany macicą perłową i złożony. Nosi cechy stylu Napoleona III. Na wieku widnieje przedstawienie pałacowe z czasów dynastii Qing. Stolik składa się ze skrzynki z otwieraną od góry klapą, umocowanej na kabriolowo wygiętych nogach. Pod skrzynką znajduje się mała podwieszana, wysuwana szufladka. Obiekt ten łączy elementy dekoracyjne zarówno dalekowschodnie, jak i zachodnioeuropejskie.

MAGDALENA SHAHANULLAH

Research and conservation of a 19th-century dressing table from the collection of the Orsetti House Museum in Jarosław

Supervisor: Dr Roman Jacek Kieferling

The subject of the thesis is a 19th-century dressing table from the collection of the Orsetti House Museum in Jarosław. Its history before its acquisition by the Museum is unknown. Therefore, in order to better understand its technique and technology, historical (library and museum inquiries, consultations with specialists) and physicochemical (photographs in VIS, UV, IR, X-ray, cross-section cuts, SEM-EDX analysis, MA-XRF analysis, FT-IR analysis, microscopic material testing) research was carried out. Based on the results of these tests, decisions were made about conservation and restoration methods. Since the object will again be exhibited in the permanent exhibition at the Museum, it was decided to restore the interior of the table, which significantly improved its aesthetic value.

This chinoiserie-style table is an example of a sewing table, i.e., a piece of furniture designed to store sewing supplies. It was made in Europe in the third quarter of the 19th century from wood and papier mâché. It is gilded, covered with lacquer inlaid with mother-of-pearl, and it bears the features of the Napoleon III style. The lid shows a palace scene from the Qing Dynasty. The table consists of a box with a top-opening lid mounted on cabriole legs. Under the box there is a small suspended drawer. The table combines Far Eastern and Western European decorative elements.

2. Wieko toaletki. Widoczne silne zabrudzenie powierzchni, liczne zarysowania, wgniecenia, krakelury. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

2. Tabletop. Visible heavy surface dirt, numerous scratches, dents and cracks. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

3. Fotografia wieka w promieniowaniu IR. Fotografia uczytelnia rysunek kompozycji. Stan przed konserwacją. Fot. P. Gąsior

3. Photograph of the tabletop in IR radiation, which makes the outline of the composition more legible. Condition before conservation. Photo P. Gąsior

4. Złożona mapa MA-XRF rozkładu pierwiastków ołowiu (Pb), miedzi (Cu), wapnia (Ca), złota (Au) i rtęci (Hg). Fot. M. Goryl

4. MA-XRF map showing the distribution of lead (Pb), copper (Cu), calcium (Ca), gold (Au) and mercury (Hg). Photo M. Goryl

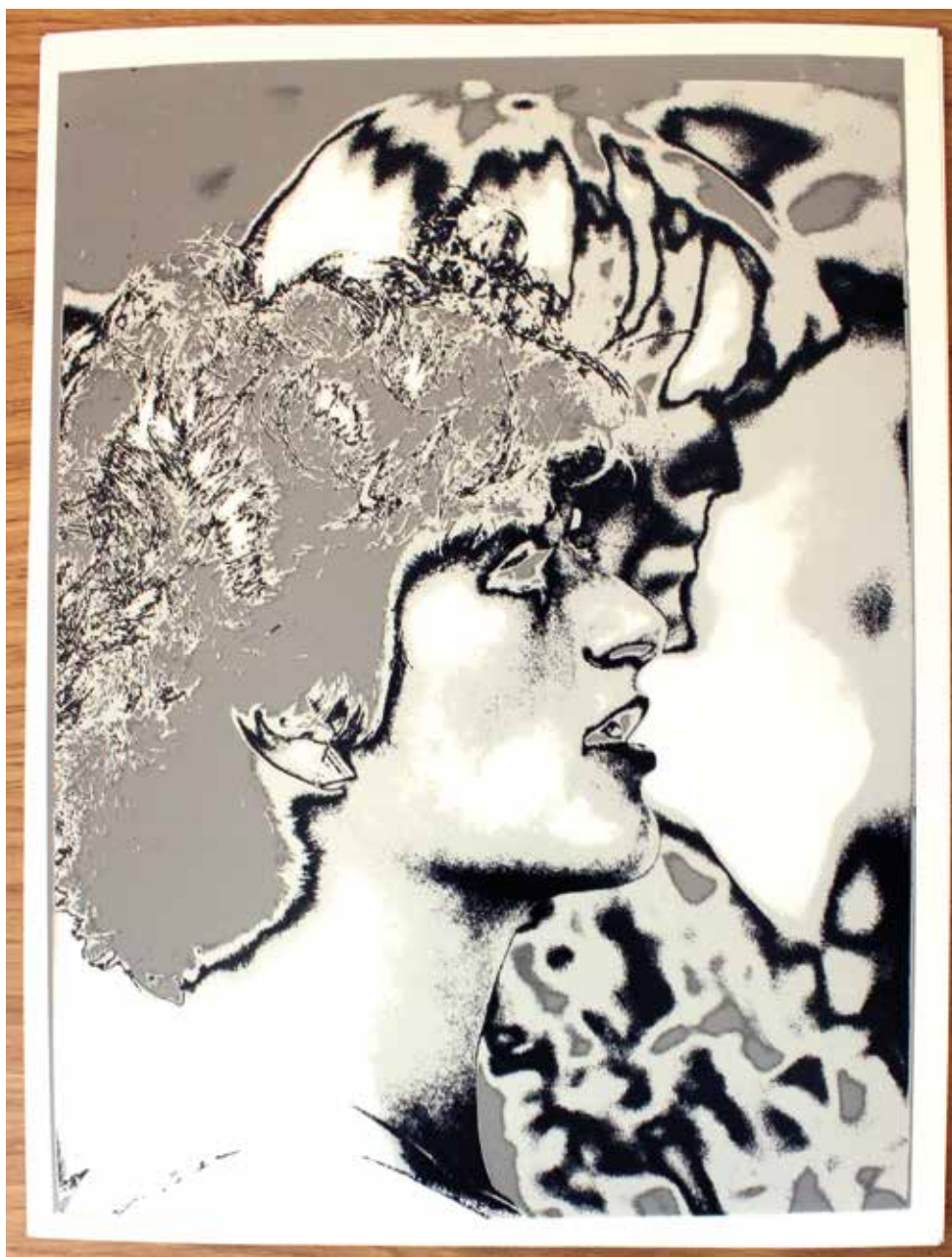
5. Wiekto toaletki. Widoczna oczyszczona scena figuralna. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

5. Tabletop of the dressing table. A cleared figural scene is visible. Condition after conservation. Photo P. Gąsior

6. Toaletka. Stan po konserwacji. Fot. P. Gąsior

6. Dressing table. Condition after conservation. Photo P. Gąsior

1. Fotografia Jana Motyki w technice izohelii z pseudosolaryzacją, Muzeum Fotografii w Krakowie, nr inw. MB112/7. Fot. T. Wąsowicz

1. Photograph by Jan Motyka in the technique of isohelie with pseudo-solarisation, Museum of Photography in Krakow, inv. no. MB112/7. Photo T. Wąsowicz

TERESA WĄSOWICZ

Fotografie Jana Motyki ze zbioru Muzeum Fotografii w Krakowie. Inwentaryzacja, analiza technik wykorzystanych przez artystę oraz propozycje konserwatorskie

Promotor: dr Karina Niedzielska

Tematem pracy magisterskiej była część zbioru fotografii Jana Motyki z Muzeum Fotografii w Krakowie. Zbiór ten został włączony do Materiałów Badawczych Muzeum i składa się z 14 kopert, w których znajdują się odbitki fotograficzne w liczbie 311 i notatki artysty na kartkach, oraz z 7 segregatorów zawierających w sumie 116 koszulek, w których zgromadzono 4216 negatywów, diapozytywów oraz stykówek. Ostatni segregator zawiera 172 kartki formatu A4 z notatkami zebrane w 12 koszulkach.

W ramach pracy przeprowadzono inwentaryzację kolekcji Materiałów Badawczych w celu określenia techniki stosowanej do ich wykonania, jak również badania, dzięki którym potwierdzono użycie techniki srebrowej. Badania metodą FT-IR oraz XRF potwierdziły skład materiałów, natomiast badania pH pozwoliły wstępnie określić przydatność obecnych opakowań do długoterminowego przechowywania obiektów. Ponadto przeprowadzono doświadczenia sprawdzające odporność opakowań ochronnych, takich jak komercyjne koszulki do przechowywania negatywów, na długotrwałe promieniowanie UV czy podwyższoną wilgotność i temperaturę otoczenia. Zbadano także bezpośrednie oddziaływanie materiałów ochronnych na materiały negatywowe przy zmiennych warunkach otoczenia. Dodatkowo odtworzono eksperymentalnie techniki stosowane przez artystę, m.in. techniki pseudosolaryzacji i izohelii, co pozwoliło zwerfikować wcześniejsze rozpoznanie.

Dzięki tym działaniom sformułowano zalecania konserwatorskie oraz plan przechowywania obiektów. Określono techniki, którymi posługiwał się Jan Motyka, oraz materiały, których mógł używać. Ważnym elementem pracy było również poznanie szczegółów życiorysu Jana Motyki, co było możliwe dzięki rozmowie z synem artysty. Wszystkie te działania dają szerszy obraz twórczości oraz lepsze zrozumienie procesów technologicznych stosowanych przez Jana Motykę.

TERESA WĄSOWICZ

Photographs by Jan Motyka from the collection of the Museum of Photography in Krakow. Catalogue, analysis of techniques used by the artist, and conservation proposals

Supervisor: Dr Karina Niedzielska

The subject of the thesis is part of the collection of Jan Motyka's photographs from the Museum of Photography in Krakow. This collection is included in the Museum's research materials and consists of 14 envelopes containing 311 photographic prints and artist's notes, and 7 binders containing a total of 116 sleeves with 4,216 negatives, diapositives and contact sheets. The last binder contains 172 A4 sheets with notes collected in 12 sleeves.

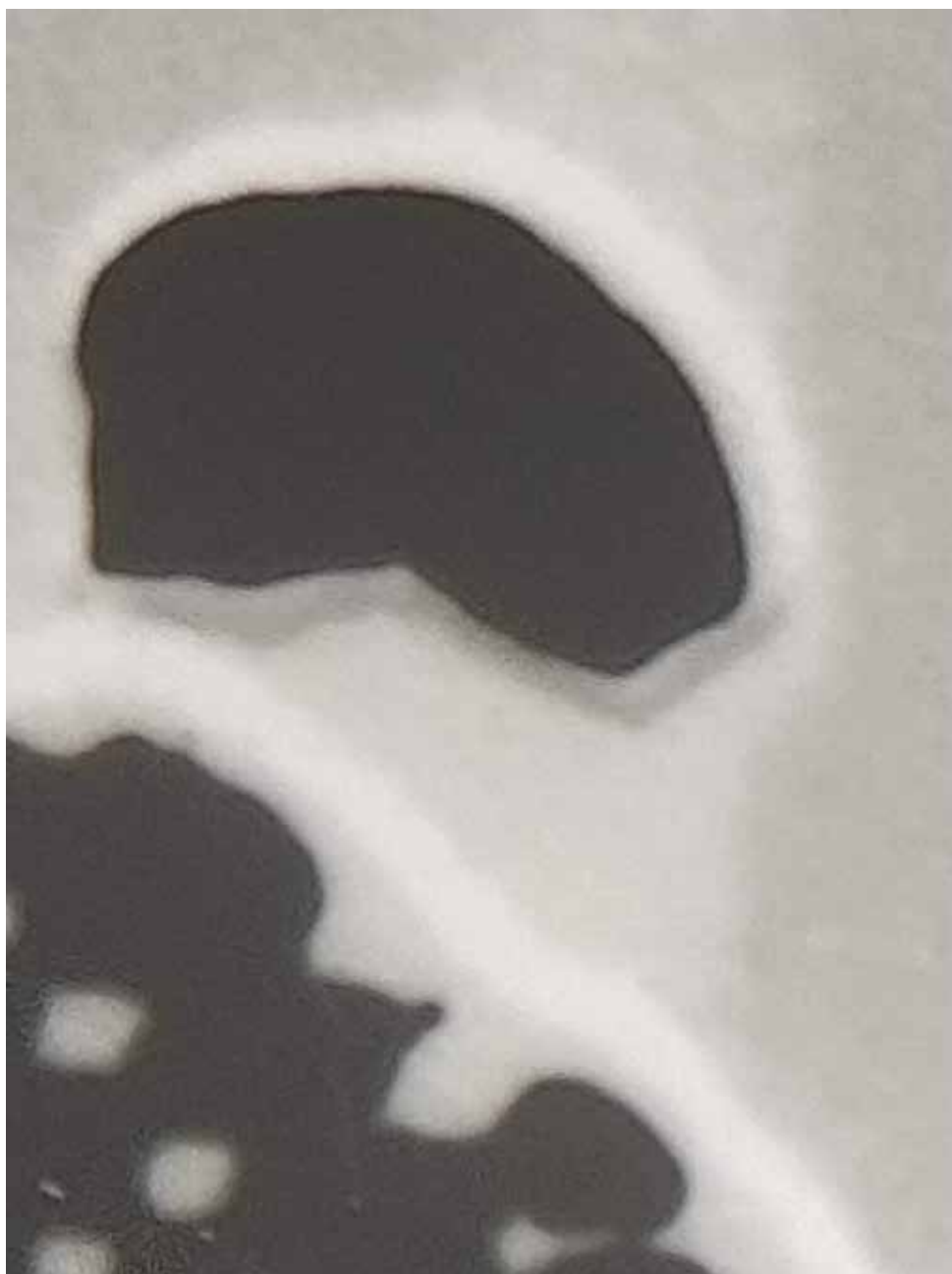
As part of the work, a catalogue of the collection of research materials was prepared in order to determine the techniques used to make the photographs. Several tests were carried out to confirm the use of the silver gelatine technique. FT-IR and XRF tests confirmed the composition of the materials, while pH tests made it possible to initially determine the suitability of the packaging for long-term storage of the objects. In addition, tests were carried out to check the resistance of the protective packaging (e.g., commercial sleeves for storing negatives) to long-term UV radiation, increased humidity and temperature. The direct impact of protective packaging on negative materials under changing environmental conditions was also investigated. In addition, the techniques used by the artist, namely pseudo-solarisation and isohelie, were experimentally recreated, which made it possible to verify the results of previous tests.

As a result, conservation recommendations and a storage plan for the objects were formulated. An important element of the work was also getting to know the details of Jan Motyka's biography, which was made possible by an interview with his son. All these activities give a broader picture of Jan Motyka's creativity and a better understanding of the technological processes he used.

2. Negatyw wykonany na błonie giętkiej, Muzeum Fotografii w Krakowie, nr inw. MB208/1.
Fot. T. Wąsowicz

2. Negative made on flexible film, Museum of Photography in Krakow, inv. no. MB208/1. *Photo T. Wąsowicz*

3. Zdjęcie odbitki Jana Motyka wykonane w 18-krotnym powiększeniu. *Fot. T. Wąsowicz*

3. Photograph of Jan Motyka's print, taken at 18 times magnification. *Photo T. Wąsowicz*

4. Próba technologiczna z wykorzystaniem klina sensytometrycznego. Fotografia w technice żelatynowo-srebrowej. Fot. T. Wąsowicz

4. Technological test with the use of a sensitometry step wedge. Photograph in silver gelatin technique. Photo T. Wąsowicz

5. Próba technologiczna z wykorzystaniem klina sensytometrycznego i efektu pseudosolaryzacji. Fot. T. Wąsowicz

5. Technological test with the use of a sensitometry step wedge. Photograph with the pseudo-solarisation effect. Photo T. Wąsowicz

1. Witraż z kościoła pw. św. Mikołaja w Lublinie. Awers w świetle odbitym. Stan przed rozpoczęciem prac konserwatorskich. *Fot. K. Kuchno*

1. Stained glass from the church of St. Nicholas in Lublin. The obverse in reflected light. Condition before conservation treatment. *Photo K. Kuchno*

KAROLINA KUCHNO

Przywrócenie wizerunku Marii w witrażu z kościoła pw. św. Mikołaja w Lublinie w kontekście analizy technik malarskich warszawskiego Zakładu św. Łukasza

Promotor: dr Edyta Bernady

Wykonany przez warszawski Zakład św. Łukasza w roku 1904 witraż z kościoła pw. św. Mikołaja w Lublinie jest jednym z zaledwie dwóch przedwojennych reprezentantów tej sztuki na terenie miasta. W wyniku niszczycielskich działań podczas II wojny światowej utracił on centralne kwatery ukazujące niegdyś przedstawienie Matki Boskiej z Lourdes. Ze względu na znaczne ubytki oraz zły stan zachowania obiekt został zdemontowany z okna świątyni w roku 2019.

Sposobem na ocalenie witraża mogło być przywrócenie mu pierwotnej funkcji i treści. Główny problem uniemożliwiający powrót obiektu do kościoła stanowił brak ważnego dla wnętrza sakralnego nośnika treści, jakim było przedstawienie Marii. W toku intensywnych poszukiwań nie odnaleziono jednak materiałów ikonograficznych dokumentujących wygląd witraża przed uszkodzeniem. W związku z tym zdecydowano o wykonaniu nowej aranżacji przedstawienia Marii oraz przeprowadzeniu konserwacji zachowanych kwater. Z uwagi na zakres ingerencji w dzieło nie było to typowe zadanie konserwatorskie. W tym przypadku na pierwszy plan wysuwały się zagadnienia estetyczne. Podstawą kreacyjnego działania w ramach uzupełnień było nawiązanie do zachowanych fragmentów witraża, ikonografii Matki Boskiej z Lourdes oraz innych witraży figuralnych z Zakładu św. Łukasza. Analiza stylistyki prac warsztatu, rozpoznanie cech charakterystycznych oraz wiedza o technikach i technologiach stosowanych w okresie powstania obiektu znacząco ułatwiły realizację prac.

Podczas działań przeprowadzono liczne próby malarskie z użyciem różnorodnych mediów i farb szklanych. Miało to na celu jak najlepsze dopasowanie uzyskanych efektów wizualnych do zachowanych fragmentów witraża. Mimo dużej czasochłonności taki proces zaowocował większą harmonią i spójnością całego obiektu. Dzięki kompleksowej konserwacji i restauracji witraż odzyskał utracone walory estetyczne oraz właściwości techniczne, co pozwala na przywrócenie mu pierwotnie pełnionej funkcji.

KAROLINA KUCHNO

Restoration of an image of Mary in a stained-glass window from the church of St. Nicholas in Lublin in the context of analysis of the painting techniques of St. Luke's Workshop in Warsaw

Supervisor: Dr Edyta Bernady

Made by St. Luke's Workshop in Warsaw in 1904, this stained-glass window from the church of St. Nicholas in Lublin is one of only two pre-war examples of this technique in the city. As a result of the events of World War II, it lost the central panels that once showed a representation of Our Lady of Lourdes. Due to significant losses and the poor state of preservation, the object was dismantled and removed from the window of the church in 2019.

The optimal way to save the stained glass was to restore its original function and content. The main problem preventing the return of the object to the church was the lack of its sacred meaning carrier that is important for the church interior, which was the representation of Mary. Unfortunately, despite intensive searches, iconographic materials documenting the appearance of the stained-glass window before its damage could not be found. Therefore, parallel to the conservation treatment carried out on the preserved panels, it was decided to make a new composition depicting the Virgin Mary. Due to the broad scope of restoration, this was not a typical conservation task and aesthetic issues came to the fore. The creative activity within the new panels was based on references to the preserved fragments, the iconography of Our Lady of Lourdes, and other figural stained-glass windows from St. Luke's Workshop. The works were significantly facilitated by analysis of the Workshop's style, recognition of its characteristics, and knowledge of the techniques and technologies used during the construction of the panels.

During the restoration, numerous painting tests were carried out with the use of various media and glaze paints in order to ensure the best possible matching of the obtained visual effects to the preserved fragments of the stained-glass window. This time-consuming process resulted in harmony and cohesion of the entire work of art. Thanks to its comprehensive conservation and restoration, the stained-glass window regained its lost aesthetic value and technical properties, which allows it to be restored to its original location.

2. Fragment kwatery witrażowej. Ubytek w partii glorii, widoczne pozostałości taśmy klejącej. Zdjęcie w świetle odbitym. Stan przed konserwacją. *Fot. K. Kuchno*

2. Fragment of the stained-glass panel. Losses in the glass, visible remains of adhesive tape. Photograph in reflected light. Condition before conservation treatment. *Photo K. Kuchno*

3. Wybieranie miejsc światła w warstwie patyny podczas kształtowania szkła glorii promienistej.
Fot. J. Samborska

3. Scratching the brightest areas of the composition in the patina layer in the glass of the Gloria.
Photo J. Samborska

4. Etapy malowania szkła z partii różanego krzewu. *Fot. K. Kuchno*

4. Stages of glass painting in the fragment with a rose bush. *Photo K. Kuchno*

5. Proces powstawania nowych kwater. Widok w trakcie opracowywania warstwy malarskiej szkieł tworzących postać Marii. Fot. K. Kuchno

5. The process of creating new panels. The state during the development of the paint layer on the glasses forming the figure of Mary. Photo K. Kuchno

6. Opracowywanie warstwy malarskiej w obrębie szat Marii. Fot. E. Krasodomska

6. Development of the paint layer in Mary's robes. Photo E. Krasodomska

7. Proces powstawania nowych kwater. Po lewej – kształtowanie modelunku szat Marii, po prawej – wizerunek Matki Boskiej z Lourdes po ukończeniu warstwy malarskiej. *Fot. K. Kuchno*

7. The process of creating new panels. The state during the development of the paint layer on the glasses forming the figure of Mary. *Photo K. Kuchno*

8. Zestawienie czterech nowych kwater wraz z ośmioma oryginalnymi. Awers w świetle przechodzącym.
Fot. K. Kuchno

8. Layout of the four new central panels along with the original eight. The obverse in transmitted light.
Photo K. Kuchno

